فصّلت سُورة ގެ މާނަ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

سُورة فصّلت　　　އާޔަތުގެ ޢަދަދު (٥٤)

حم ① تَنزِيلٌ مِّنَ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ② كِتَٰبٌ فُصِّلَتْ ءَايَٰتُهُۥ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ③ بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ④ وَقَالُوا۟ قُلُوبُنَا فِىٓ أَكِنَّةٍ مِّمَّا تَدْعُونَآ إِلَيْهِ وَفِىٓ ءَاذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنۢ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَٱعْمَلْ إِنَّنَا عَٰمِلُونَ ⑤

ތަރުޖަމާ

حم ① މި އަކުރުތަކުގެ މާނަ ދަނެވޮޑިގެންވަނީ ހަމަ الله އެވެ ❁ تَنزِيلٌ = މިއީ ބާވައިލެއްވުމެވެ. ❁
مِّنَ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ② = رحمن ވަންތަ رحيم ވަންތަ الله ގެ حضرة ން ❁ كِتَٰبٌ = މިއީ
ފޮތެކެވެ.❁ فُصِّلَتْ ءَايَٰتُهُۥ = އެ ފޮތުގެ އާޔަތްތައް تفصيل ވެވުނު (حكم ތައް ބަޔާންވެވުނު)❁ قُرْءَانًا
عَرَبِيًّا = عرب ބަހުން ވާ قرآن އެއްގެ ގޮތުގައި❁ لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ③ = ދަންނަ ބައެއްކަމުގައި (އެބައި އެ
ފޮތުގެ الله ގެ حضرة ން ބާވައިލެއްވުނުކަން ފޮތެއް ކަން އެނގޭ ދަންނަ)❁ بَشِيرًا = (الله އަށް ކިޔަމަންތެރި
ވާނުން) އުފާވެރި ކަމުގެ خبر ދޭ حال ގައި❁ وَنَذِيرًا = (އަދި الله ގެ عداوة ވެރިންނަށް) ބިރުވެރިކަމުގެ
خبر ދޭ حال ގައެވެ❁ فَأَعْرَضَ = ފަހެ އެނބުރި ފުރަގަސްދީފިއެވެ.❁ أَكْثَرُهُمْ = އެމީހުންގެ ގިނަ
މީހުން❁ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ④ = ފަހެ އެމީހުން ނާއަހާނެތެވެ./ ނުއަހައެވެ.❁ وَقَالُوا۟ = އަދި އެމީހުން
ބުނެއެވެ.❁ قُلُوبُنَا = އަހުރެމެންގެ ހިތްތައް ❁ فِىٓ أَكِنَّةٍ = ބަންދުވެގެން ވެއެވެ. މަތިޖެހިގެން ވެއެވެ.❁
مِّمَّا تَدْعُونَآ إِلَيْهِ = އެ އެއްޗަކަށް ކަލޭގެފާނު އަހުރެމެންނަށް ގޮވާލައްވާ އެއްޗަކަށް❁ وَفِىٓ ءَاذَانِنَا =
އަދި އަހުރެމެންގެ ކަންފަތްމަތީގައި ވެއެވެ.❁ وَقْرٌ = ބަރުކަމެއް. ބިރުކަމެއް❁ وَمِنۢ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ = އަދި
އަހުރެމެންނާ ކަލޭގެފާނާ ދެމެދު ވެއެވެ.❁ حِجَابٌ = ފަރުދާއެއް/ ހިޔާލެއް❁ فَٱعْمَلْ = ފަހެ ކަލޭގެފާނު

(ކުރައްވާނަ ކަމެއް) ކުރައްވާށެވެ!۞ إِنَّنَا عَـٰمِلُونَ ۝٥ = އަދި އަޅުގަނޑުމެން ކަންތައް ކުރާނަ ޖާގަކަށް
އަޅުގަނޑުމެން ކަންތައް ކުރާ ހިނދެވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(١) حم މި އަކުރުތަކަކީ، އަދި މިފަދަ އެހެން އަކުރުތަކަކީ އެއްފަދައިން އޭގެ ފުރިހަމަ مراد ހަމައެކަނި الله ގެ ދެނެވޮޑިގަތުމުގެ ތެރޭގައިވާ އަކުރުތަކެވެ.

(٢) މި قُرْآن އަކީ رحمن ވަންތަ رحيم ވަންތަ الله ގެ حضرة ން ބާވައިލައްވާ ބާވައިލެއްވުމެކެވެ.

(٣) މިއީ އެ ފޮތުގެ آية ތައް تفصيل ވެގެންވާ އަދި حكم ތައް ބަޔާންވެގެންވާ ފޮތެކެވެ.

އަދި މިއީ عرب ބަހުން ބާވައިލައްވާފައިވާ قرءان އެކެވެ. މިފޮތް އެގޭނަން ބާވައިލައްވާފައި މިވަނީ ދަންނަ ބަޔަކަށެވެ. އެބަޔަ މި ފޮތަކީ الله ގެ حضرة ން ބާވައިލައްވާފައިވާ ފޮތެއްކަން ދަނެގެން އެމީހުންނަށް އެނގޭނެއެވެ. އެމީހުން ދަންނާނެއެވެ.

(٤) އެފޮތް ބާވައިލައްވާފައި މިވަނީ الله އަށް ކިޔަމަންތެރިވާ މީސްތަކުންނަށް އުފާވެރިކަމުގެ ދަންވާ حال ގައެވެ. (އެއީ قيامة ދުވަހުން އެމީހުންނަށް الله ގެ ރުއްސެވުމާއި، ސުވަރުގެ ލިބޭނެ ކަމުގެ އުފާވެރި خبر އެވެ.) އަދި އެ ފޮތް ބާވައިލައްވާފައިވަނީ الله އަށް ނުކިޔަމަންތެރިވާ މީހުންނަށް إنذار ކުރައްވާ حال ގައެވެ. (އެބަހީ قيامة ދުވަހުން އެމީހުންނަށް الله ގެ ކޯފާއާއި، ނަރަކައިގެ عذاب ހުރިކަމުގެ ބިރުވެރި خبر އެވެ.)

(٥) (އަދި އެ ކާފަރުން محمد ގެ ފަރާތަށް ދެންނެވިއެވެ.) އޭ محمد ގެފާނެވެ! އަޅުގަނޑުމެންގެ ހިތްތައް މި ވަނީ ކަލޭގެފާނު ގޮވާ ތައުހީދާ، އެއްކޮށް ނުވިސްނޭ ގޮތުން ފަރުދާއެއް ބަންދުވެފައެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަންފަތްތަކުގައި މި ވަނީ (ބިރު ނުވަތަ އަޑުއަހާ ނުއިވޭ ގޮތުން) ބަރުކަމެއް ޖެހިފައެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންނާއި، ކަލޭގެފާނާ ދެމެދު މިވަނީ ފަރުދާއެކެވެ. ހުރަހެކެވެ. (އެއީ معنوى ހުރަހެކެވެ. ދުނިޔެވީ ކަމެއް ނޫނެވެ.) އެހެންވީމާ، ކަލޭގެފާނު دين ގައި ތިބޭ ގޮތަށް ކަލޭގެފާނު عمل ކުރައްވާށެވެ. އަޅުގަނޑުމެންވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ دين ގައި ތިބޭ ގޮތަށް عمل ކުރާނަމެވެ.

قُلْ إِنَّمَآ أَنَا۠ بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰٓ إِلَىَّ أَنَّمَآ إِلَـٰهُكُمْ إِلَـٰهٌ وَ‌ٰحِدٌ فَٱسْتَقِيمُوٓا۟ إِلَيْهِ وَٱسْتَغْفِرُوهُ ۗ وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ ۝٦ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَهُم بِٱلْـَٔاخِرَةِ هُمْ كَـٰفِرُونَ ۝٧ إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۝٨ ۞ قُلْ أَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِٱلَّذِى خَلَقَ ٱلْأَرْضَ فِى يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُۥٓ أَندَادًا ۚ ذَ‌ٰلِكَ رَبُّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ۝٩ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَ‌ٰسِىَ مِن فَوْقِهَا وَبَـٰرَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَآ أَقْوَ‌ٰتَهَا فِىٓ أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَآءً لِّلسَّآئِلِينَ ۝١٠

މުރާދު

قُلْ = (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!۞ إِنَّمَآ أَنَا۠ بَشَرٌ = ތިމަން ކަލޭގެފާނު ވާކަށް ކަނބަލުގެ آدم ގެ ދަރިކޮޅު ކަމުގައެވެ.۞ مِّثْلُكُمْ = ތިޔަބައިމީހުން ކަހަލަ۞ يُوحَىٰٓ إِلَىَّ = ތިމަން ކަލޭގެފާނަށް وحى ކުރެވިވަޑައިގަންނަވައެވެ.۞ أَنَّمَآ إِلَـٰهُكُمْ = ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ އަޅު۞ إِلَـٰهٌ وَ‌ٰحِدٌ = ހަމަ އެކެއް إله އެވެ.۞ فَٱسْتَقِيمُوٓا۟ إِلَيْهِ = ފަހެ އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން އެކަލާނގެއަށް ޚާއްޞަކޮށްދީ ސީދާވާށެވެ.۞ وَٱسْتَغْفِرُوهُ = އަދި އެކަލާނގެ حضرة ގައި ފާފަފުއްސެވުމަށް އެދޭށެވެ.۞ وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ ۝٦ = އަދި مشرك ންނަށް ويل ހުއްޓެވެ. (ނަރަކައިގެ ގަދަ عذاب ހުއްޓެވެ.)۞ ٱلَّذِينَ = އެއުރެން = އެބައި އެ مشرك ން ۞ لَا يُؤْتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ = ޒަކާތް ނުދެއެވެ. ޒަކާތް ނުދެނީއެވެ.۞ وَهُم بِٱلْـَٔاخِرَةِ = އަދި އެއުރެން آخرة ދުވަހަށް ۞ هُمْ كَـٰفِرُونَ ۝٧ = ކާފިރުވެގެން އެއުރެން ކާފިރުވެގެންވެއެވެ.۞ إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = ހަމަކަށަވަރުން إيمان ވި މީސްތަކުން ۞ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ = އަދި އެއުރެން صالح عمل ތަށް ކުރި ۞ لَهُمْ أَجْرٌ = އެއުރެންނަށް ދަރުމަ ހުއްޓެވެ.۞ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۝٨ = ކެނޑިނުދާފަދަ ނިމާ ۞ قُلْ (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!۞ أَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ = ތިޔަބައިމީހުން ކާފިރުވަނީ ހެއްޔެވެ؟۞ بِٱلَّذِى خَلَقَ ٱلْأَرْضَ = ބިން އުފެއްދެވި ކަލާނގެއަށް (ބިން އުފެއްދެވީ ދެދުވަހުން)۞ فِى يَوْمَيْنِ = ދެދުވަހުގެ މުއްދަތުގައި ۞ وَتَجْعَلُونَ لَهُۥٓ = އަދި އެކަލާނގެއަށް ތިޔަބައިމީހުން ލައްވަނީ ހެއްޔެވެ؟ ۞ أَندَادًا = شريك ން ތަކެއް۞ ذَ‌ٰلِكَ = އެއީ ۞ رَبُّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ۝٩ = عالم ތަކުގެ ވެރި ربّ އެވެ.۞ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَ‌ٰسِىَ = އަދި އެކަލާނގެ އެބިމުގައި (އެ ބިމުގައި) ފަރުބަދަތައް ލެއްވިއެވެ.۞ مِن فَوْقِهَا = އެބިމުގެ މަތީގައި ۞ وَبَـٰرَكَ فِيهَا

= އަދި އެކަލާނގެ އެބިންގަނޑުގައި ބަރަކާތް ލެއްވީއެވެ. ۞ وَقَدَّرَ فِيهَآ = އަދި އެކަލާނގެ އެބިންގަނޑުގައި މިންވަރު ކުރެއްވީއެވެ. ۞ أَقْوَاتَهَا = އެބިންގަނޑުގެ ރިޒުޤު/ ކާނާ ۞ فِيٓ أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ = ހަތަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ۞ سَوَآءً = ބަރާބަރަށް ۞ لِّلسَّآئِلِينَ ﴿١٠﴾ = ސުވާލުކުރާ ބަޔަކަށް.

إِجْمَالِي މާނަ

(٦) (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ކަލޭގެފާނީ ތިޔަބައިމީހުން ކަހަލަ آدم ގެ ދަރިއެކެވެ. އެކަމަކު ތިމަން ކަލޭގެފާނަށް وحي އިއްވެވެއެވެ. - (ތިމަން ކަލޭގެފާނަށް الله ގެ وحي ބާވައިލައްވައެވެ.) އަދި އެ وحي ގެ މާނައަކީ ވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ إله އަކީ ހަމަ އެކެއް إله އެކެވެ. އެހެންވީ ތިޔަބައިމީހުން އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަންކޮށް ސީދާ މަގުގައި ތިބޭށެވެ! އަދި މާފުދެއްވުމަށް އެކަލާނގެ حضرة ގައި އެދޭށެވެ! އަދި الله އާއި شريك ކުރާ މުޝްރިކުންނަށް ހުރީ ويل އެވެ. އެއީ ނަރަކައިގެ ވާދީ عذاب އެކެވެ. ނުވަތަ ނަރަކައިގެ ގަދަފަދަ عذاب އެވެ.

(٧) އެ مشرك ންގެ މީހުން ޒަކާތް ނުނެރެއެވެ. އަދި ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުން آخرة ދުވަހަށް ހަމަ يقين ނުވެސް ކާފަރުވެރިއެވެ.

(٨) ހަމަކަށަވަރުން إيمان ވެގެން صالح عمل ކުރި މީހުން (ދަންނައެވެ.) އެމީހުންނަށް آخرة ދުވަހުން ހުރީ ކެނޑިދިއުމެއް ނުވާ ދަރުމަދާރީ، ثواب އެވެ.

(٩) (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ދުވަސްދެކުގެ ތެރޭގައި ބިން ހެއްދެވި ކަލާނގެއަށް ތިޔަބައިމީހުން ކާފަރުވަނީ ހެއްޔެވެ؟ އަދި ތިޔަބައިމީހުން އެކަލާނގެއަށް شريك ން ބަޔަކު - ބައިވަރިންބަޔަކު - ލައި ހަމަޖެއްސަނީ ހެއްޔެވެ؟ އެކަލާނގެ އެއީ عالم ތަކެއް ހެއްދެވި ޒާތްކަލާނގެއާ، އަދި އެތަކެތި ބަލަހައްޓަވާ ކަލާނގެއެވެ. އެ ހުރިހައި ތަކެތީގެ ربّ އެވެ.

(١٠) އަދި އުފުލިފައިވާ ވަރުގަދަ ފަރުބަދަތަކެއް އެކަލާނގެ އެ ބިމުގައި ހަރުކުރެއްވީއެވެ. އަދި އެ ބިމުގައި بركاة ލައްވައި ގިނަގުނަ ބާވަތްބާވަތުގެ خيرات ތަކެއް ލެއްވީއެވެ. އަދި އެ ބިމުގައި އުޅޭމީހުންނަށް ބޭނުންވާ މިންވަރަކަށް ކާނާއާއި رزق ލައްވައި ދެއްވާނެ وسيلة ތައް ލެއްވީއެވެ. އެކަން އެފަދަ މިންވަރު ކުރައްވައިވީ ބަރާބަރު ހަތަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ. الله އެކަލާނގެ ހަތަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހުރިހާ ސުވާލުކުރަނިވި ބައެއްގެ جواب އެއީ ބަރާބަރު عبارة ވެއެވެ.

ثُمَّ ٱسْتَوَىٰٓ إِلَى ٱلسَّمَآءِ وَهِىَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ٱئْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَآ أَتَيْنَا طَآئِعِينَ ﴿١١﴾ فَقَضَىٰهُنَّ سَبْعَ سَمَـٰوَاتٍ فِى يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِى كُلِّ سَمَآءٍ أَمْرَهَا ۚ وَزَيَّنَّا ٱلسَّمَآءَ ٱلدُّنْيَا بِمَصَـٰبِيحَ وَحِفْظًا ۚ ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ ٱلْعَزِيزِ ٱلْعَلِيمِ ﴿١٢﴾ فَإِنْ أَعْرَضُوا۟ فَقُلْ أَنذَرْتُكُمْ صَـٰعِقَةً مِّثْلَ صَـٰعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ ﴿١٣﴾

މުފްރަދާތު

ثُمَّ ٱسْتَوَىٰٓ = ދެން އުޑާދިމާގެ إستواى ވެ ވޮޑިގެންނެވިއެވެ.✻ إِلَى ٱلسَّمَآءِ = އުޑަށް ✻ وَهِىَ دُخَانٌ = އެއީ ވަނީ ދުންގަނޑެއްކަމުގައެވެ. (އެއީ ދުންގަނޑެއްކަމުގައި ވުމުގެ حال)✻ فَقَالَ لَهَا = އުޑާއާއި އެއަށް(އުޑަށް) وحى ކުރެއްވިއެވެ.✻ وَلِلْأَرْضِ = އަދި ބިމަށް ވެސް (ބިމަށް ވެސް އުޑާއާއި وحى ކުރެއްވިއެވެ.)✻ ٱئْتِيَا = ތިޔަ ދެއެއްޗި އަންނާށެވެ.✻ طَوْعًا أَوْ كَرْهًا = ކިޔަމަންތެރިވެގެން ނުވަތަ ނުރުހިގެންނާ حال✻ قَالَتَآ = އެ ދެއީ ދެންނެވިއެވެ.✻ أَتَيْنَا طَآئِعِينَ ﴿١١﴾ = ކިޔަމަންތެރިވެގެންނާ حال އަޅުގަނޑުމެން އައީމެވެ.✻ فَقَضَىٰهُنَّ = ފަހެ އުޑުތަކުގެ އެ ހަތް ނިރުމާކުރެއްވިއެވެ.✻ سَبْعَ سَمَـٰوَاتٍ = ހަތް އުޑެއް✻ فِى يَوْمَيْنِ = ދެދުވަހުގެ މުއްދަތުގައި✻ وَأَوْحَىٰ = އަދި وحى ކުރެއްވިއެވެ.✻ فِى كُلِّ سَمَآءٍ أَمْرَهَا = ކޮންމެ އުޑަކަށް ވެސް އެ އުޑެއްގެ ކަންތައް ✻ وَزَيَّنَّا ٱلسَّمَآءَ ٱلدُّنْيَا = އަދި ދުނިޔަވީ އުޑު (އެންމެ ގާތް އުޑު) ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ޒީނަތްތެރިކުރެއްވީމުއެވެ.✻ بِمَصَـٰبِيحَ = ބައްތިތަކުން (ތަރިތަކުން)✻ وَحِفْظًا = އަދި ރައްކާތެރިކުރެއްވުމަށް✻ ذَٰلِكَ = އެއީ ✻ تَقْدِيرُ ٱلْعَزِيزِ ٱلْعَلِيمِ ﴿١٢﴾ = ގަދަފަދަވަންތަ، އަދި ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ ތަޤްދީރެވެ.✻ فَإِنْ أَعْرَضُوا۟ = ފަހެ އެބައިމީހުން (އުޑާއާއި ބިމަށް إيمان ވުމާއި، ފުރަގަސްދީފިއްޔާ،)✻ فَقُلْ = ފަހެ ކަލޭގެފާނު (އެމީހުންނަށް) ވިދާޅުވާށެވެ!✻ أَنذَرْتُكُمْ = ތިމަން ކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބިރުވެރިކަން ދެއްވީމެވެ. خبر ދެއްވީމެވެ.✻ صَـٰعِقَةً = ކުއްލިއަކަށް ގެނެސްދޭ ހަލާކު ✻ مِّثْلَ صَـٰعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ ﴿١٣﴾ = عاد ޤައުމުގެ މީހުންނާއި، ثمود ޤައުމުގެ މީހުންނަށް އައި އުދަނގޫ ފަދަ✻

إِجْمَالِي މާނަ

(١١) ދެން އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވީ އުޑުގަތެވެ. އޭރު އެ އުޑު އޮތީ ދުންގަނޑަކަށެވެ. ދެންފަހު އެ އުޑަށާއި، އަދި ބިމަށް އެކަލާނގެ وحي ކުރެއްވިއެވެ. ތިޔަ ދެއްޗި ކުރި ކިޔަމަންތެރިވެގެން ނުވަތަ ނުރުހި ނަމަވެސް ތިޔަ މާތްކަލާނގެ حضرة އަށް އަންނާށެވެ. އެ ދެއްޗި ދެންނެވިއެވެ. ކިޔަމަންތެރިވެގެންނާ حال އަކުން މި އައީމެވެ.

(١٢) ފަހެ އެކަލާނގެ އެ އުޑުތައް ހަތް އުޑަކަށް ނިންމަވައިދެއްވިއެވެ. އެއީ ދެދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި ކޮންމެ އުޑަކަށް އެ އުޑަކަށް ކަނޑައެޅިވަޑައިގަތް ކަންތައްތައް އެންގެވިއެވެ. އަދި ދުނިޔެއާ އެންމެ ގާތް އުޑު ބައްތިތަކުން ޒީނަތްތެރި ކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެ ތަރިތަކުން ރައްކާތެރިކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ ތަކެއް ކަމުގައި ލެއްވީމެވެ. (އެއީ އުޑުން ވަގަށް ކަންކަން އަޑުއަހަން ދާ شيطان ން ނަގާ ދުރުކުރުމަށެވެ.) އަދި މިއީ ޢިއްޒަތްތެރިވެވޮޑިގެންވާ، ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ ކަނޑައެޅުއްވުމެވެ، ހުރިހާ ކަމެއް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަންކަމެވެ.

(١٣) (އޭ رسول الله އެވެ!) ފަހެ އެމީހުން އެބަހީ مشرك ންނގެ މީހުން الله އަށް إيمان ނުވެ ދެކޮޅުހަދައިފިނަމަ ވިސްނައި فكر ނުކުރާ އެބައިމީހުން ފުރަގަސްދީފިއްޔާ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ. عاد ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، ثمود ޤައުމުގެ މީހުންގެ މައްޗަށް އައި ކަހަލަ صاعقة އެއް - އެބަހީ ހަލާކުވާނެ ފަދަ ގޮތަކުން އަހަރެން - ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އައުމުން ބިރުވެރި ކަމުގެ إنذار ދީ ކަލޭގެފާނު ކުރައްވާށެވެ. އެކަމުގެ خبر ދެއްވާށެވެ.

إِذْ جَآءَتْهُمُ ٱلرُّسُلُ مِنۢ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّا ٱللَّهَ ۖ قَالُوا۟ لَوْ شَآءَ رَبُّنَا لَأَنزَلَ مَلَٰٓئِكَةً فَإِنَّا بِمَآ أُرْسِلْتُم بِهِۦ كَٰفِرُونَ ﴿١٤﴾ فَأَمَّا عَادٌ فَٱسْتَكْبَرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ وَقَالُوا۟ مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً ۖ أَوَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّ ٱللَّهَ ٱلَّذِى خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۖ وَكَانُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿١٥﴾ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِىٓ أَيَّامٍ نَّحِسَاتٍ لِّنُذِيقَهُمْ عَذَابَ ٱلْخِزْىِ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ وَلَعَذَابُ ٱلْءَاخِرَةِ أَخْزَىٰ ۖ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ ﴿١٦﴾

މުފްރަދާތު

إِذْ جَآءَتْهُمُ ٱلرُّسُلُ = އެމީހުންގެ ގާތަށް رسول ން ވަޑައިގެންނެވި ހިނދު۞ مِنۢ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ = އެމީހުންގެ ކުރިމަތިން (ކުރީ رسول ން)۞ وَمِنْ خَلْفِهِمْ = އަދި އެމީހުންގެ ފަހަތުންނާއި (ފަހުގެ رسول ން ۞ أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ = ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަން ނުކުރާށެވެ. (އެބޭކަލުން އެފަދައިން ގޮވައިލެއްވިއެވެ.)۞ إِلَّا ٱللَّهَ = الله އަށް ދެންނެވީ۞ قَالُوا۟ = އެމީހުންދަންނަވައިއެވެ..۞ لَوْ شَآءَ رَبُّنَا = އަހަރެމެންގެ ربّ އެދިވޮޑިގެންނެވިނަމަ۞ لَأَنزَلَ مَلَٰٓئِكَةً = މަލާއިކަތުން ބާވައިލައްވައިފީހެވެ. (ފޮނުއްވައިފީހެވެ.)۞ فَإِنَّا = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެމެން۞ بِمَآ أُرْسِلْتُم بِهِۦ = އެ އެއްޗަކާއިގެން ތިޔަ ބޭކަލުން ފޮނުވުނު ތަކެއްޗަކަށް۞ كَٰفِرُونَ ﴿١٤﴾ = ކާފިރުވެގެން ވެއެވެ.۞ فَأَمَّا عَادٌ = ފަހެ عاد ޤައުމުގެ މީހުން ތަންނަހަޅައެވެ.۞ فَٱسْتَكْبَرُوا۟ = ފަހެ އެމީހުން ކިބުރުވެރިވިއެވެ. ބޮޑާ ވިއެވެ۞ فِى ٱلْأَرْضِ = ބިމުގައި۞ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ = حقّ އަކާ ނުލައި۞ وَقَالُوا۟ = އަދި އެމީހުން ބުންޏެވެ.۞ مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً = ބާރުގެ ގޮތުން އަހަރެމެންނަށްވުރެ ގަދަފަދަ ކޮންބައެއް ހުރީތޯ؟۞ أَوَلَمْ يَرَوْا۟ = އެމީހުން ފަހެ ނުދެކެނީ ބާވައެވެ؟۞ أَنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله އީ ۞ ٱلَّذِى خَلَقَهُمْ = އެމީހުން ހެއްދެވި ކަލާނގެކަން.۞ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً = އެމީހުންނަށްވުރެ އެކަލާނގެ ބާރުގެ ގޮތުން ގަދަފަދަވަންތަކަން މާ ބޮޑުވެއެވެ.۞ وَكَانُوا۟ = އަދި އެމީހުން ވިއެވެ.۞ بِـَٔايَٰتِنَا تَجْحَدُونَ ﴿١٥﴾ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކަށް ދެކޮޅުހަދާ ކާފިރުވާ۞ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ = ފަހެ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ މައްޗަށް ފޮނުއްވީމެވެ.۞ رِيحًا صَرْصَرًا = ވިހިގަދަ އަރާގަދަ ވައެއް ۞ فِىٓ أَيَّامٍ نَّحِسَاتٍ = ސުންބު ދުވަސްވަރުތަކެއްގައި ۞ لِّنُذِيقَهُمْ = އެމީހުންނަށް ރަހަ ދެއްކެވުމަށް ބަލާއި (އެމީހުން ރަހަ ބެލެވުމަށްޓަކައި)۞ عَذَابَ ٱلْخِزْىِ = ދެރަކަމާއި، ނިކަމެތިކަމުގެ عذاب ގެ۞ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا = ދުނިޔޭގެ حياة ގައި ۞ وَلَعَذَابُ

ٱلْأَخِرَةِ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން آخرة ގެ عذاب❁ ދެރަކަމާއި، ނިކަމެތިކަން މާ ބޮޑެވެ.❁ أَخْزَىٰ = وَهُمْ لَا

يُنصَرُونَ ﴿١٦﴾ = އަދި އެމީހުންނަށް نصر ނުލިބޭނެއެވެ.❁

إجْمَالِي މާނަ

(١٤) އެއީ އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް އެމީހުންގެ ކުރީންނާއި، ފަހަތުން رسول ބޭކަލުން ވަޑައިގެންނެވި ހިނދުގައެވެ. (އެމީހުންގެ ކުރީ ބޭކަލުންގެ مراد އަކީ ކޮންމެ أمّة އެއްގެ ކުރީގައި ވަޑައިގެންނެވި ބޭކަލުންނެވެ. ފަހުގެ ބޭކަލުން ކަމުގައި ބެލެވޭ ބޭކަލުންނަކީ ކޮންމެ أمّة އަކަށާއި، ދެންވެސް އެއަށް ފަހު ވަޑައިގެންނެވި ބޭކަލުންނެވެ.) މި ހުރިހާ ބޭކަލުން ވެސް އެ ބޭކަލުންގެ أمّة އަށް ގޮވާލެއްވީ ވަކި "ތިޔަބައިމީހުން الله އަށް ފިޔަވައި އަޅުކަން ނުކުރާށެވެ." މިފަދައިންނެވެ. އޭގެ جواب ގައި އެ أمّة ގެ މީހުން ދަންނަވައެވެ. الله އެދިވަޑައިގެންނެވި ނަމަ رسول ބޭކަލަކު ކަމުގައި ملائكة ބޭކަލަކު ފޮނުއްވައިފީހެވެ. ފަހެ އަހުރެމެން މިވަނީ ތިޔަ ބޭކަލުން އެ އެއްކަލާގެއަށް ފޮނުއްވުނު ތަކެއްޗަކަށް ކާފިރުވެގެންނެވެ.' މިހެން.

(١٥) ފަހެ عاد ބަޔައިގެ މީހުން ބޮޑާވީއެވެ. (އެމީހުން އެއީ هود ގެފާނުގެ قوم ގެ މީހުންނެވެ.) އެމީހުން އެއްވެސް حقّ އެއް ނެތި ބިންމަތީގައި ކިބުރުވެރިވެ ބޮޑާވެގަތީއެވެ. އަދި އެމީހުން ބުނީ އަހުރެމެންނަށް ވުރެން ބާރުގަދަވީ ފަހެ ކޮންބައެއް ހެއްޔެވެ؟ ކަލޭ ހެއްޔެވެ؟ (އެބަހީ އަހުރެމެންނަށް ވުރެ ބާރުގަދަ އެކަކުވެސް ނުހުންނާނެއެވެ. އޭގެ جواب ގައި الله އަންގަވަނީ) އެމީހުން ހެއްދެވި ހަމަކަށަވަރުން الله އެވެ. އެމީހުންނަށްވުރެ އެކަލާނގެ ބާރުގެ ގޮތުން މާ ގަދަފަދަވަންތަވެ ބޮޑުވެގެން ވެއެވެ. އަދި އެމީހުން ވީ މިފަދަ ދަލީލުތަކާއި އާޔަތްތަކަށް ދެކޮޅުހަދައި، އަދި އިންކާރުކުރުމާ ބަދަލު ކަމުގައެވެ.

(١٦) ދެންފަހެ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ (އެމީހުން ހަލާކުކުރެއްވުމަށް) އެމީހުންގެ މައްޗަށް ވަރަށް ފިނިގަދަ، އަޑުގަދަ ވައިރޯ ފޮނުއްވީމެވެ. އެއީ އެމީހުންނަށް ސުންޕާ ދުވަސްތަކެއްގައެވެ. (އެއީ ހަތް ރޭއާއި، އަށް ދުވަހެވެ.) އެގޮތުން އެބަޔަށް ހިންގެވީ އެމީހުންނަށް މި ދުނިޔޭގެ حياة ގައިވެސް ދެރަކަމާއި، ނިކަމެތިކަމުގެ عذاب ގެ ރަހަ ދެއްކެވުމަށެވެ. އަދި آخرة ގެ عذاب އެއަށްވުރެ މާ ދެރަވެގަތުމަށް ނިކަމެތިކަން ބޮޑެވެ. އެމީހުންނަށް އެއްވެސް نصر އެއް އެދުނަސް ނުލިބޭ ހުއްޓެވެ.

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَٰهُمْ فَٱسْتَحَبُّوا۟ ٱلْعَمَىٰ عَلَى ٱلْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمْ صَٰعِقَةُ ٱلْعَذَابِ ٱلْهُونِ بِمَا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ﴿١٧﴾ وَنَجَّيْنَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَكَانُوا۟ يَتَّقُونَ ﴿١٨﴾ وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَآءُ ٱللَّهِ إِلَى ٱلنَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٩﴾ حَتَّىٰٓ إِذَا مَا جَآءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَٰرُهُمْ وَجُلُودُهُم بِمَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾ وَقَالُوا۟ لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدتُّمْ عَلَيْنَا ۖ قَالُوٓا۟ أَنطَقَنَا ٱللَّهُ ٱلَّذِىٓ أَنطَقَ كُلَّ شَىْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢١﴾

وَأَمَّا ثَمُودُ = އަދި ثمود ޤައުމުގެ މީހުން ދަންނައުށެވެ.۞ فَهَدَيْنَاهُمْ = ފަހެ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ތެދުމަގު ދައްކަވައިދެއްވީމުއެވެ.۞ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ = ފަހެ އެމީހުން (ކާފިރު ކަމުގެ) ކަނުކަމަށް ލޯބިކުރިއެވެ.۞ عَلَى الْهُدَىٰ = ތެދުމަގުގެ މައްޗަށް/ ތެދުމަގުގެ ބަދަލުގައި۞ فَأَخَذَتْهُمْ = ދެން ހިފީ އެމީހުންގެ ގަޑިއަށް ހިފުމެވެ.۞ صَاعِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ = ދެރަކަމާއި، ނިކަމެތިކަމުގެ عذاب ގެ އަޑުގަދަ ގަނޑެވެ۞ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٧﴾ = އެމީހުން ކުރަމުން ދިޔަ ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ۞ وَنَجَّيْنَا = އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ސަލާމަތްކުރެއްވީމުއެވެ.۞ الَّذِينَ آمَنُوا = އީމާންވި މީސްތަކުންނެވެ۞ وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿١٨﴾ = އަދި އެމީހުން تقوى ވެރިން ކަމުގައިވި (شرك އާއި، އުޅުމުން ދުރުހެލިވެގެން ވި ބައެއް ކަމުގައި)۞ وَيَوْمَ يُحْشَرُ = އަދި محشر ކުރެވޭ ދުވަހު - جمع ކުރެވޭ ދުވަހު۞ أَعْدَاءُ اللَّهِ = الله ގެ عداوة ތެރިން ۞ إِلَى النَّارِ = ނަރަކައަށް/ އަލިފާނަށް۞ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٩﴾ = ފަހެ އެބައިމީހުން އެއްކޮށް ބަހައްޓާލެވޭނެއެވެ حال۞ حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا = އެމީހުން އެ ނަރަކައަށް ގެންދެވިއްޖައުމަށް ވާއިރުން - (ގެންދެވިއްޖެ ހިނދުން)۞ شَهِدَ عَلَيْهِمْ = އެމީހުންގެ މައްޗަށް ހެކިދޭނެއެވެ.۞ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ = އެމީހުންގެ އިވުންތެރިކަމާއި، ފެނުންތެރިކަމާއި (ކަންފަތްތަކާއި، ލޮލާއި)۞ وَجُلُودُهُم = އަދި އެމީހުންގެ ހަންގަނޑާއި۞ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾ = އެމީހުން (ދުނިޔޭގައި) ކުރަމުން ދިޔަ ކަންތައްތަކާމެދު۞ وَقَالُوا لِجُلُودِهِمْ = އަދި އެމީހުން އެމީހުންގެ ހަންގަނޑަށް ބުނެއްޖެއެވެ.۞ لِمَ شَهِدتُّمْ = ތިޔަބައިމީހުން ކީއްވެގެން ހެކިދިނީ؟۞ عَلَيْنَا = އަހަރެމެންގެ މައްޗަށް/ އަހަރެމެންނާ ދެކޮޅަށް۞ قَالُوا = އެބައިމީހުން (އެ ހަންގަނޑު) ބުނެއްޖެއެވެ.۞ أَنطَقَنَا اللَّهُ = الله އަހަރެމެންނަށް ބަސްބުނުއްވީއެވެ.۞ الَّذِىٓ أَنطَقَ = އެއްވެސް ތަކެއްޗަށް ބަސްބުނުއްވާ ކަލާނގެ

ކަލާނގެއެވެ.۞ كُلَّ شَيْءٍ = ކޮންމެ އެއްޗަކަށް ۞ وَهُوَ خَلَقَكُمْ = ތިޔަބައިމީހުން ހެއްދެވީ އެކަލާނގެއެވެ.۞ أَوَّلَ مَرَّةٍ = އެންމެ ފުރަތަމަވަރަށް ۞ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢١﴾ = އަދި ތިޔަބައިމީހުން އަނބުރާ رجوع ވުން ވާނީވެސް ހަމަ އެކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(١٧) އަދި ثمود ބާވައިގެ މީހުން ދަންނައެވެ. (އެއީ صالح ގެފާނުންގެ قوم ގެ މީހުންނެވެ.) ފަހެ ތިމަން ރަސޫލާނގެ އެމީހުންނަށް ތެދުމަގު ބަޔާންކޮށްދެއްވީމެވެ. ފަހެ އެމީހުން إيمان ކަމާއި، ތެދުމަގުގެ މައްޗަށް ކާފަރުކަމުގެ އަނދިރިކަމާއި، ކަނުކަން إختيار ކުރިއެވެ. އެކަމަށް ލޯބި ކުރިއެވެ. ދެންފަހެ ނިކަމެތިކަމާއި، ދެރަކަމުގެ عذاب ގެ އަޑުފަންގަނޑު އެމީހުންނަށް ހައިސް ޖެހުނެވެ. އެ ހަލާކުވުން އެމީހުން ހޯދާކުރުމުގެ ސަބަބުން ދިޔައީއެވެ. އެއީ އެމީހުން ކުރަމުންދިޔަ ކަންތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ.

(١٨) އަދި (شرك އާއި، އުދުރުމުން ދުރުހެލިވެގެން ތިބި) تقوى ވެރި مؤمن ން ތިމަން ރަސޫލާނގެ ދުރުހެލިކުރައްވައި ސަލާމަތްކުރެއްވީމެވެ.

(١٩) އަދި الله ގެ عداوة ތެރިން محشر ކުރެވޭ قيامة ދުވަސް - ނަރަކައަށް جمع ކުރެވޭ ދުވަސް - ހަނދުމަފުޅު ކުރައްވާށެވެ. އެދުވަހުން އެމީހުން ތިބޭނީ އެންމެ ފުރަތަމަ މީހާއިން ފެށިގެން ފަހުގެ މީހާއަށް ދާންދެން ބަނދުވެގެންނެވެ. މަޙްޝަރުކަމަ ބޭކުރުންގެ ބޮޑުވުގެ ދަނޑަށް جمع ވެގެންނެވެ.

(٢٠) އެބައިމީހުން އެ ނަރަކައާ ހަމައަށް ގެންނެވިމާ އެމީހުންގެ ކަންފަތްތަކާއި (އިވުންތަކާއި)، ލޮލުންތަކާއި (ފެނުންތަކާއި)، އަދި އެމީހުންގެ ހަންގަނޑު އެމީހުންގެ މައްޗަށް އެމީހުންނާ އިދިކޮޅަށް ހެކިދޭނެއެވެ. އެއީ އެމީހުން ދުނިޔޭގައި ތިބިއިރު ކުރަމުން ގެންދިޔަ ނުބައި ކަންކަމާދޭތެރޭގައެވެ.

(٢١) އަދި އެމީހުން އެމީހުންގެ ހަންގަނޑުތަކާ ދިމާލަށް ބުނާނެއެވެ. އަހުރެމެންނާ އިދިކޮޅަށް ތިޔަބައިމީހުން ހެކިދިނީ ކީއްވެގެން ހެއްޔެވެ؟ އެހިނދު އެތަކެތި ޖަވާބުދޭނެއެވެ. ބުނާނެއެވެ. ހުރިހާ އެއްޗަކަށްވެސް ވާހަކަދައްކަވައި، ބަސްބުނުއްވާ ބާރު ދެއްވި الله އަހުރެމެންނަށްވެސް ވާހަކަދެއްކުމުގެ ބާރު ދެއްވިއެވެ. (ތިޔަބައިމީހުން އެ ނުބައި ކަންތައްތައް ކުރިއިރު އަހުރެމެން حاضر ވެގެން ތިބީމެވެ.) އަދި އެކަލާނގެއީ ތިޔަބައިމީހުން އެންމެ ފުރަތަމަވެސް ހެއްދެވި ކަލާނގެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން رجوع ވުން ވާނީވެސް ހަމަ އެކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.

وَمَا كُنتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَن يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَآ أَبْصَـٰرُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَـٰكِن ظَنَنتُمْ أَنَّ ٱللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾ وَذَٰلِكُمْ ظَنُّكُمُ ٱلَّذِى ظَنَنتُم بِرَبِّكُمْ أَرْدَىٰكُمْ فَأَصْبَحْتُم مِّنَ ٱلْخَـٰسِرِينَ ﴿٢٣﴾ فَإِن يَصْبِرُوا۟ فَٱلنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ ۖ وَإِن يَسْتَعْتِبُوا۟ فَمَا هُم مِّنَ ٱلْمُعْتَبِينَ ﴿٢٤﴾ ۞ وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَآءَ فَزَيَّنُوا۟ لَهُم مَّا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ ٱلْقَوْلُ فِىٓ أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِم مِّنَ ٱلْجِنِّ وَٱلْإِنسِ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ خَـٰسِرِينَ ﴿٢٥﴾

މުފްރަދާތު

وَمَا كُنتُمْ تَسْتَتِرُونَ = އަދި ތިޔަބައިމީހުން ވަންހަނާކުރާ ކަމުގައި ނުވެއެވެ.❁ أَن يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ = ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ހެކިދިނުމުން❁ سَمْعُكُمْ وَلَآ أَبْصَـٰرُكُمْ = ތިޔަބައިމީހުންގެ އިވުންތައް (ކަންފަތްތައް) އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ފެނުންތައް ކަމުގައި ވިޔަސް (ލޯތައް ކަމުގައި ވިޔަސް)❁ وَلَا جُلُودُكُمْ = އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަންތައް ވިޔަސް❁ وَلَـٰكِن ظَنَنتُمْ = އަދި އެހެން ނަމަވެސް ތިޔަބައިމީހުން ހީކުރީއެވެ.❁ أَنَّ ٱللَّهَ لَا يَعْلَمُ = ހަމަކަށަވަރުން اللّه ދެނެވޮޑިގެން ނުވާ ކަމުގައި❁ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾ = ތިޔަބައިމީހުން ކުރާ ގިނަ ކަންތައް❁ وَذَٰلِكُمْ ظَنُّكُمْ = ތިޔަބައިމީހުންގެ އެ ހީކުރުން❁ ٱلَّذِى ظَنَنتُم = ތިޔަބައިމީހުން އެ ހީކުރި❁ بِرَبِّكُمْ = ތިޔަބައިމީހުންގެ رب އާމެދު❁ أَرْدَىٰكُمْ = އެކަން ތިޔަބައިމީހުން ހަލާކު ކުރީއެވެ.❁ فَأَصْبَحْتُم = ދެން ތިޔަބައިމީހުން ވީއެވެ.❁ مِّنَ ٱلْخَـٰسِرِينَ ﴿٢٣﴾ = ގެއްލި ހަލާކުވެގެން ވާ މީހުންގެ ތެރެއިން❁ فَإِن يَصْبِرُوا = ފަހެ އެމީހުން ކެތްކުރިއަސް❁ فَٱلنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ = ނަރަކަ އެއީ އެމީހުން ގެސް ތިބޭނެ ޖާގައެވެ.❁ وَإِن يَسْتَعْتِبُوا = އަދި އެމީހުން ދަންނަވައި ރުހުން އެދިއަސް ރުހިވޮޑިގަންނަވާ ކަންތައް ކުރަން އެދުނަސް❁ فَمَا هُم = ފަހެ އެމީހުން ނުވެއެވެ.❁ مِّنَ ٱلْمُعْتَبِينَ ﴿٢٤﴾ = ރުހިވޮޑިގަތުން ލިބޭ މީހުންގެ ތެރެއިން❁ وَقَيَّضْنَا لَهُمْ = އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ މައްޗަށް ފާޅުކޮށްދިނީމެވެ.❁ قُرَنَآءَ = (شيطان ންގެ) رحمة ނުލިބޭ ތަކާއި/ އެކުވެރިންތަކެއް❁ فَزَيَّنُوا لَهُم = ފަހެ އެސްތެރިކޮށް އެމީހުންނަށް ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނެވެ (ދުނިޔޭގެ شهوة ތަކާއި، فاحش ކަންތައްތައް ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނީ އެވެ.)❁ مَّا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ = އެމީހުންގެ ކުރިމަތީގައިވާ ތަކެއްޗާއި (ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތަކާއި)❁ وَمَا خَلْفَهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ ފަހަތުގައިވާ ކަންތައްތަކާއި، (آخرة ގެ ކަންތައްތަކުގައި: آخرة ނެތްކަމާ ކަމުގައި، ހިސާބު ބެއްލެވުން، ނަރަކަ، ސުވަރުގެ، މި ތަކެތިވާކަން، އެކަންކަން ނެތްކަމުގައި ހަދައި ދުނިޔެ ޒީނަތްތެރި ކުރަމުން ގެންދިއުމެވެ.)❁

وَحَقَّ عَلَيۡهِمُ ٱلۡقَوۡلُ = އަދި އެމީހުންގެ މައްޗަށް (عذاب ގެ) ބަސްފުޅު حقّ ވެއްޖެއެވެ.❁ فِيٓ أُمَمٖ قَدۡ خَلَتۡ = އިސްވެދިޔަ أمّة ތަކެއް ތެރޭގައިން.❁ مِن قَبۡلِهِم = އެމީހުންގެ ކުރީގައި.❁ مِّنَ ٱلۡجِنِّ وَٱلۡإِنسِ = ޖިންނީންގެ ތެރެއިންނާއި، އިންސާނުންގެ ތެރެއިން.❁ إِنَّهُمۡ كَانُواْ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ވިއެވެ. خَٰسِرِينَ ﴿٢٥﴾ = ގެއްލި ހަލާކުވެގެންވާ ބަޔަކު ކަމުގައި.❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٢) އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ އިވުންތަކާއި، އެބަހީ ކަންފަތްތަކާއި، އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ފެނުންތަކާއި، يعنى ލޮލުތަކާއި، އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަންތައް، އެބަހީ އެންމެހައި ގުނަވަންތައް ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ހެކިދޭނޭކަން ގޮތުން ތިޔަބައިމީހުން އެ ނުބައިކަންތައް ކުރަމުން ދިޔައިރު ވަންހަނާކޮށް، ނިވައިކުރި ކަމުގައި ނުވެއެވެ. އަދި ހިތުމް ގެއްލެވެ؟ ތިޔަބައިމީހުން ހީކުރީ ތިޔަބައިމީހުން ކުރަމުންދާ ގިނަ ކަންތައްތައް الله ދެނެވޮޑިނުގަންނަވާނެ ކަމަށެވެ.

(٢٣) ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ގެއްލި ހަލާކުވެގެންވާ މީސްތަކުން ކަމުގައި ތިޔަވީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ އާމެދު ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ކުރި (ނުބައި) ހީއެވެ.

(٢٤) ދެންފަހެ އެމީހުން ކެތްކުރިޔަސް އަދި ކެތް ނުކުރިޔަސް އެމީހުން ގޮސް ތިބޭނީ ތަނަކީ ހަމަ ނަރަކައެވެ. އެހެން ގޮތެއް ނެތެވެ. އެތަނުން ނުކުތުމެއް ނެތެވެ. އަދި އެމީހުން އަލުން ދުނިޔެއަށް އައިސް الله ރުހިވޮޑިގަންނަވާ ގޮތަށް އުޅުން އެދުނަސް عذر ދެއްކިޔަސް އެދުނަސް އެމީހުންނަކީ އެފަދަ ހުއްދައެއް ލިބޭނޭ ބަޔަކު ނޫނެވެ.

(٢٥) އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ މައްޗަށް އެކުވެރިންތަކެއް ޤާއިމުކުރެއްވީމެވެ. (އެބަހީ مكّة ގެ مشرك ންނާއި، ދެންވެސް އެބާވަތުގެ މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް އެކުވެރި رحمة ތެރިންތަކެއް ކަމުގައި ޝައިޠާނުންތަކެއް ޤާއިމުކުރެއްވީމެވެ.) ދެންފަހެ އެ ޝައިޠާނުންނަށް އެބައިމީހުންނަށް ދުނިޔެއާއި، آخرة ގެ ކަންތައް ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނެވެ. (އެއީ ދުނިޔޭގެ حياة ގައި الله އަށް شرك ކުރުމާއި، އުފާދުންވިކަން އަޅައިގަތުމާއި، فاحش އެންމެހައި ކަމެއް ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނުމެވެ. آخرة ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނީ آخرة ނާންނާނެ ކަމަކާއި، މަރުވުމަށްފަހު ދެން ދިރުމެއް ނެތްކަމާއި، عمل ތަކަށް ހިސާބުބެއްލުމެއް ނެތްކަމަށް وسواس ދީ ހައްދަވައި ހެދުމެވެ. އަދި ސަވާބަން فاحش އެންމެހައި ކަމެއްގައި ގެންދިޔައީ عمر ހުސްކޮށްލުމެވެ.)

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَا تَسۡمَعُوا۟ لِهَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانِ وَٱلۡغَوۡا۟ فِيهِ لَعَلَّكُمۡ تَغۡلِبُونَ ﴿٢٦﴾ فَلَنُذِيقَنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ عَذَابٗا شَدِيدٗا وَلَنَجۡزِيَنَّهُمۡ أَسۡوَأَ ٱلَّذِي كَانُوا۟ يَعۡمَلُونَ ﴿٢٧﴾ ذَٰلِكَ جَزَآءُ أَعۡدَآءِ ٱللَّهِ ٱلنَّارُۖ لَهُمۡ فِيهَا دَارُ ٱلۡخُلۡدِ جَزَآءَۢ بِمَا كَانُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا يَجۡحَدُونَ ﴿٢٨﴾

ލަފުޒުވާ

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = އަދި كافر ވި މީސްތަކުން ބުނެއެވެ.❁ لَا تَسۡمَعُوا۟ = ތިޔަބައިމީހުން ނާހާށެވެ!.❁ لِهَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانِ = މި قُرآن އަށް❁ وَٱلۡغَوۡا۟ فِيهِ = އަދި އެއަށް ހަޅޭއްލަވާ، އަޑުގަދަކޮށް ކޮޅުވާ ހަދާށެވެ!. (އެބަހީ އެ قُرآن ކިޔަވާ ވަގުތު ހަޅޭއްލަވައި، އަޑުގަދަކޮށް، ކޮޅުވައި، ގަޑުބަޑުކުރާށެވެ.)❁ لَعَلَّكُمۡ تَغۡلِبُونَ ﴿٢٦﴾ = އެއީ ތިޔަބައިމީހުން ގަދަވުމަށްޓަކައެވެ.❁ فَلَنُذِيقَنَّ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ރަހަދައްކަވާހުށީމެވެ.❁ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = ކާފަރުވީ މީސްތަކުންނަށް❁ عَذَابٗا شَدِيدٗا = ގަދަވެގެންވާ عذاب އަކުން❁ وَلَنَجۡزِيَنَّهُمۡ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް (قيامة ދުވަހުން) ގަދަވެގެންވާ ޖަޒާ ދެއްވާހުށީމެވެ.❁ أَسۡوَأَ ٱلَّذِي كَانُوا۟ يَعۡمَلُونَ ﴿٢٧﴾ = އެމީހުން ދުނިޔޭގައި ކުރަމުންދިޔަ ނުބައި ކަންތަކަށްވުރެ ނުބައި ❁ ذَٰلِكَ = އެއީ❁ جَزَآءُ أَعۡدَآءِ ٱللَّهِ = الله ގެ عدوّ ންގެ ޖަޒާއެވެ.❁ ٱلنَّارُ = އެއީ ނަރަކައެވެ.❁ لَهُمۡ فِيهَا = އެމީހުންނަށް އެތަނުގައި ވެއެވެ.❁ دَارُ ٱلۡخُلۡدِ = ދެމިހުންނަހުރި ގެދޮރު❁ جَزَآءَۢ = ޖަޒާއެއްގެ ގޮތުން❁ بِمَا كَانُوا۟ = އެމީހުން ކުރި ކަންތައްތަކުން❁ بِـَٔايَٰتِنَا = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކަށް❁ تَجۡحَدُونَ ﴿٢٨﴾ = އިންކާރުކޮށް ދެކޮޅަށް ހަދައި ވީމާ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٢٦) އަދި ކާފަރުންގެ މީހުން އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް ބުނެއެވެ. ތި ކަލޭމެންނޭވެ! މި قُرآن ކިޔަވާ އަޑު ކަލޭމެން ނާހާށެވެ! އަދި އެ ކިޔަވާއިރު ހަޅޭލަވައި، އަޑުގަދަކޮށް، އަތްތިލަބަޑިޖަހައި، ހޫނުވައިގަނޑުލާށެވެ! (އެއީ قُرآن ކިޔަވާ އަޑުއަހައިގެން އަސަރުކޮށް ތެދުވެގަތުން އަތުވެގަންނާނީއެވެ.) އަދި ޢާދުން إسلام دين އަށާއި، محمّد ގެ ދުރުންގެ މައްޗަށް ކަލޭމެން ގަދަވެވާނެ ކަންނޭނގެއެވެ. ކަލޭމެން ގަދަވެވުމުގެ أمّيد ކުރެވެ.

(٢٧) (اللّٰه އެފަދަ މީހުންނާމެދު وحي ކުރައްވައެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން ކާފަރުވީ މީސްތަކުންނަށް ވަރަށް ހަރުކަށިކަމާގެ ގަދަފަދަ عذاب ދެއްވާހުށީމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ދުނިޔޭގައި ތިބެގެން ކުރާ ނުބައި ނުލަފާ ކަންތައްތަކަށް، ވީމަށް ހަރުކަށިކަމާގެ އެއްވަރު ޖަޒާ ދެއްވާހުށީމެވެ.

(٢٨) اللّٰه ގެ عدوّ ންގެ އެ ޖަޒާއަކީ ހަމަ ސީދާ ނަރަކައެވެ. އަލިފާނެވެ. އެމީހުން އެތާ އަބަދީ ދާއިމީ ދިރިއުޅުމުގެ ގެދޮރެވެ. އެއީ އެމީހުން ދުނިޔޭގައި ތިބެގެން اللّٰه ގެ އާޔަތްތަކަށް އިންކާރުކުރި ދެކޮޅުހެދުމުގެ ޖަޒާއެއްގެ ގޮތުންނެވެ.

ދަންނައެވެ. ފަހުގެ މި ޒަމާނު އާދައިން ސިފަވެގެން މިދާ ކާފަރުންނާއި، އެމީހުންގެ عمل ތަކާއި، މިހާރު މިދިޔަ تهذيب ކާފަރުންނާއި، ދުނިޔަވީ إسلام ނޫނާއި، އަދި މި މީހުންގެ عمل ތާ އެއްވެސް ތަފާތެއް އެބަހުރި ބާވައެވެ؟ ބޭރުފުށުން ވިސްނައިލާން ތަނަކަށް ކަމެކެވެ. އެމީހުން އެ ޒަމާނުގައި އެހުރި رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وسلم قُرآن ކިޔަވާ ވިދާޅުވާ އަޑު މީހަކަށް އިވުނަ ނުދޭން ވެގެންނެވެ. ކިޔަވާ ވިދާޅުވާން ފެށިއްޔާ ހަޅޭލަވައި އަޑުގަދަކޮށް، އަތްތިލަބަޑިޖަހައި މިގޮތުގެ ކަންތައް ކޮށް قُرآن ގެ އަޑު ބަންދުކުރީއެވެ.

މިޒަމާނުގައިވެސް قُرآن އާއި، އަދި إسلام دين ގެ تعليم ތައް ދުރަކަށް ގެންދެވޭތޯ قُرآن ގެ އަޑު ނުއިއްވޭތޯ، އަދި ކުއްޖަކުވެސް އެ قُرآن ކިޔަވައިދެނުމާއި ނުކިޔަވައި ވާހަކައި ޖެހޭތޯ ހަދަނީއެވެ. قُرآن އާ ނުބެހޭ تعليم އެއީ އެންމެ މަތީ تعليم ކަމުގައި ހަދައި، ކުޅާއި، ދުވާލު ރޭގަނޑުތަކާއި، ޖީލުތަކަށް ގޮތްގޮތުގެ ފަންނުތަކުގައި ޕްރޮގްރާމުތައް ހިންގައި، ކުޅިވަރުގެ މަޖާ ވާދަވެރި މުބާރާތްތައް رمضان މަހުގެ ރޭތަކުގައިވެސް ހިނގަމުން ދާއިރު އަދި އެހެން މަސްވަރު ހުންނަނީ ކިހާ ފެންވަރަކަށް ބާވައެވެ. رمضان މަހަކީ قُرآن ގެ މައްސަރުގެ ނަމުން مشهور ވެގެންވާ މައްސަރެވެ . وَالْغَوْ فِيْهِ ވާނީ ވަރަށް އަދި މިގޭ އިތުރަށްވެސް ބާކީވައެވެ. ތަފާތުވަނީ ޖަމާޢަތާއި މީހުންނެވެ. عمل ގައި ތަފާތު ވާކަމަކަށް ނުފެންނަނެވެ. فاعتبروا ياأولى الأبصار

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ رَبَّنَآ أَرِنَا ٱلَّذَيۡنِ أَضَلَّانَا مِنَ ٱلۡجِنِّ وَٱلۡإِنسِ نَجۡعَلۡهُمَا تَحۡتَ أَقۡدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ ٱلۡأَسۡفَلِينَ ﴿٢٩﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسۡتَقَٰمُواْ تَتَنَزَّلُ عَلَيۡهِمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ أَلَّا تَخَافُواْ وَلَا تَحۡزَنُواْ وَأَبۡشِرُواْ بِٱلۡجَنَّةِ ٱلَّتِي كُنتُمۡ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾ نَحۡنُ أَوۡلِيَآؤُكُمۡ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِ ۖ وَلَكُمۡ فِيهَا مَا تَشۡتَهِيٓ أَنفُسُكُمۡ وَلَكُمۡ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ﴿٣١﴾ نُزُلًا مِّنۡ غَفُورٍ رَّحِيمٍ ﴿٣٢﴾

ލަފުޒުމާނަ

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ = އަދި ކާފަރުވީ މީސްތަކުން ބުނެއެވެ. (ނަރަކައިގާ ތިބެގެން ބުނާނެއެވެ.)* رَبَّنَآ أَرِنَا = އަހަރެމެންގެ ربّ އެވެ. އަހަރެމެންނަށް ދައްކަވާނދޭވާ!* ٱلَّذَيۡنِ أَضَلَّانَا = އަހަރެމެން މަގުފުރެއްދި ދެމީހުން (ދެބައި)* مِنَ ٱلۡجِنِّ وَٱلۡإِنسِ = ޖިންނީންގެ ތެރެއިންނާއި، އިންސާނުންގެ ތެރެއިން* نَجۡعَلۡهُمَا = އަހަރެމެން އެ ދެމީހުން ފޭރިލާނަމެވެ. ދެބައި ފޭރިލާނަމެވެ.* تَحۡتَ أَقۡدَامِنَا = އަހަރެމެންގެ ފައިތިލަތަކުގެ ދަށަށް* لِيَكُونَا = އެ ދެމީހުން ނުވަތަ ދެބައި ވުރެން ބަލާއެވެ.* مِنَ ٱلۡأَسۡفَلِينَ ﴿٢٩﴾ = އެންމެ ދަށްވެރިއާ މީހުންގެ ތެރެއިން.* إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُواْ = ހަމަކަށަވަރުން ބުނި މީހުން* رَبُّنَا ٱللَّهُ = އަހަރެމެންގެ ربّ އަކީ الله އެވެ.* ثُمَّ ٱسۡتَقَٰمُواْ = ދެން (އެ ބަސްމަތީގައި) އެމީހުން قائم ތިބި* تَتَنَزَّلُ عَلَيۡهِمُ = އެބައިމީހުންގެ ކަމަށް ވަޑައިގަންނަވާ ހުއްޓެވެ. (އެއީ މަރަށް حاضر ވާ ވަގުތުއެވެ.)* ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ = މަލާއިކަތް ބާރުވުން* أَلَّا تَخَافُواْ = (އެބާރުވުން ވިދާޅުވާނެއެވެ.) ތިޔަބައިމީހުން ބިރު ނުގަންނާށެވެ.* وَلَا تَحۡزَنُواْ = އަދި ތިޔަބައިމީހުން ހިތާމަ ނުކުރާށެވެ.* وَأَبۡشِرُواْ بِٱلۡجَنَّةِ = އަދި ސުވަރުގެ ހެޔޮ ކަމުގެ އުފާ ލިބޭށެވެ.* ٱلَّتِي = އެ ސުވަރުގެއަކީ* كُنتُمۡ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾ = ތިޔަބައިމީހުންނަށް وعد ވެވިފައިވާ ތަނެވެ.* نَحۡنُ أَوۡلِيَآؤُكُمۡ = ތިމަން ބަލަހައްޓަނީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ރައްކާތެރިކަން ދީ އަދި އެހީތެރިކަން ދީ ބަލަހައްޓަންނީމެވެ.* فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا = ދުނިޔޭގެ حياة ގައި* وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِ = އަދި آخرة ގައިވެސް* وَلَكُمۡ فِيهَا = ތިޔަ ތަނުގައި (އެ ސުވަރުގޭގައި) ތިޔަބައިމީހުންނަށް ވެއެވެ.* مَا تَشۡتَهِيٓ أَنفُسُكُمۡ = ތިޔަބައިމީހުންގެ نفس ތައް އެދޭހައި ކަމެއް* وَلَكُمۡ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ﴿٣١﴾ = އަދި ކަލޭމެން އެދި ދަންނަވާހާ އެއްޗެއް އެތަނުގައި ކަލޭމެންނަށް ވެއެވެ.* نُزُلًا = އެއީ މެހުމާންދާރީ ކަމުގައެވެ. (مهمان ނަށް ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ތަކެއްޗެވެ.)* مِّنۡ غَفُورٍ رَّحِيمٍ ﴿٣٢﴾ = ފާފަފުއްސަވާ رحمة ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެ ހުޟޫރުން*

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٩) އަދި ކާފަރުވީ މީސްތަކުން (ނަރަކައިގެ عذاب ތިބޭފުންނާ ވަގުތު) اللّٰهއަށް ދަންނަވާނެއެވެ. އޭ އަހަރެމެންގެ ربّ އެވެ. ޖިންނީންނާއި، އިންސާނުންގެ ތެރެއިން އަހަރެމެން މަގުފުރެއްދިފައިވާ ނުވަތަ ދެފަރާތް އަހަރެމެންނަށް ދައްކަވާނދޭވެ! އެ ދެފަރާތް އަހަރެމެންގެ ފައިތިލަފައިގެ ދަށުން ލާނީމެވެ. އޭގެ އެ ދެފަރާތް އަހަރެމެންގެ އެންމެ ދަށަށް ވެދާނެއެވެ. (އެއީ އެމީހުންނަށް عذاب ގަދަވުމަށް ޓަކައެވެ.)

ދަންނައެވެ. މިއާޔަތުގައި މިވާ މަގުފުރެއްދިފައިވާ ދެބައި މާނަކުރުމުގައި ބަސް ތަފާތުވެއެވެ. އެއްބައި ބޭކަލުން ވިދާޅުވަނީ އެއީ شيطان ނެގެ ތެރެއިން އިންސާނުންނަށް كافر ކަމާއި، شرك ކުރުމާއި، މި ކަންކަމަށް ގޮވާލާ ސީދާ މީސްތަކުން ގެންގޮސް، މަގުން ނެއްޓުވި شيطانން ކަމަށެވެ. އަދި އަނެއްބައި ބޭކަލުން ވިދާޅުވަނީ އެއީ އާދަމުގެ ދަރިންގެ ތެރެއިން އެފަދަ ކަންކަން ޖިނާވަތްތެރިން ކާފަރުކަމުގެ ބޭޒު ފެށި ކަމަށެވެ.

(٣٠) ތިމަންނާގެ ربّ އަކީ الله އެވެ ބުނެ ދެން އެކަމުގެ މަތީގައި (شريك އެއް ނުކޮށް توحيد ގެ މަތީ، ޘާބިތުކޮށް ދެމިހުރެ) قائم ވެ ތިބި މީހުން (މަރަށް حاضر ވާ ވަގުތު، ނުވަތަ ކަބުރުގައި، محشر ގެ ميدان އަށް ނުކުންނަ ވަގުތު) ދަންނައެވެ. އެމީހުންގެ މައްޗަށް رحمة ގެ ملائكة ބޭކަލުން ފައިބައިގަންނަވާނެއެވެ. (އަދި އެ ބޭކަލުން ވިދާޅުވާނެއެވެ.) ތިޔަބައިމީހުން ބިރު ނުގަންނާށެވެ. އަދި ހިތާމަވެސް ނުކުރާށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ސުވަރުގެ ހުރިކަމުގެ އުފާ ކުރާށެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް وعد ވެވިގެންވާ ތަނެވެ. الله وعد ކުރައްވާފައިވާ ތަނެވެ.

(٣١) ތިމަންބޭކަލުންނީ ދުނިޔޭގެ حياة ގައިވެސް، އަދި آخرة ގެ حياة ގައިވެސް ތިޔަބައިމީހުންގެ ރައްކާތެރި ކުރައްވާ، އަދި އެހީތެރިކަން ބަރަސްބަވާ ބޭކަލުންނެވެ. އަދި ސުވަރުގޭގައި ތިޔަބައިމީހުން ހިތްއެދޭހައި ކަމެއް نفس ތަށް އެކަންކަމަށް ދަހިވެތިވާ އެންމެހައި ކަމެއް ވެއެވެ.

(٣٢) އެއީ ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ އަދި رحمة ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެ އެކަލާނގެ مهمان ންނަށް ތައްޔާރުކުރައްވާފައިވާ ތަނެއްކަމުގައެވެ. ވަރުގަދަ ކަމެވެ. (اللهم اجعلنى منهم. آمين)

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً مِّمَّن دَعَآ إِلَى ٱللَّهِ وَعَمِلَ صَٰلِحًا وَقَالَ إِنَّنِى مِنَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾ وَلَا تَسْتَوِى ٱلْحَسَنَةُ وَلَا ٱلسَّيِّئَةُ ۚ ٱدْفَعْ بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ فَإِذَا ٱلَّذِى بَيْنَكَ وَبَيْنَهُۥ عَدَٰوَةٌ كَأَنَّهُۥ وَلِىٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَمَا يُلَقَّىٰهَآ إِلَّا ٱلَّذِينَ صَبَرُوا۟ وَمَا يُلَقَّىٰهَآ إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٣٥﴾ وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ ٱلشَّيْطَٰنِ نَزْغٌ فَٱسْتَعِذْ بِٱللَّهِ ۖ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٣٦﴾ وَمِنْ ءَايَٰتِهِ ٱلَّيْلُ وَٱلنَّهَارُ وَٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ ۚ لَا تَسْجُدُوا۟ لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَٱسْجُدُوا۟ لِلَّهِ ٱلَّذِى خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾

ތަރުޖަމާ

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً = ބަސްބުނުމުގެ ގޮތުން އެންމެ ހެޔޮވެގެންވަނީ ވަކި ކާކުގެއްތޯ؟❁ مِّمَّن دَعَآ إِلَى ٱللَّهِ = اللّٰه ގެ حضرة އަށް ގޮވި މީހަކަށްވުރެ ❁ وَعَمِلَ صَٰلِحًا = އަދި އޭނާ صالح ކަމި ❁ وَقَالَ = އަދި އޭނާ ބުނި ❁ إِنَّنِى مِنَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެން ވަނީ إسلام ދީނުގެ މުސްލިމުންނެވެ. مسلم ދީނުގެ މުސްލިމުންނެވެ.❁ وَلَا تَسْتَوِى = އަދި ހަމަހަމަވެގެން ނުވެއެވެ.❁ ٱلْحَسَنَةُ وَلَا ٱلسَّيِّئَةُ = ހެޔޮ ކަންތައްކާއި، އަދި ނުބައި ކަންތައްކާއި ❁ ٱدْفَعْ = (ނުބައި ކަންތައް) دفاع ކުރާށެވެ./ ދުރުކުރާށެވެ.❁ بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ = ހެޔޮ ކަންތައްކުރުން ❁ فَإِذَا = އޭރުން/ އެހެން ހަމައިވިއްޔާ ❁ ٱلَّذِى بَيْنَكَ وَبَيْنَهُۥ عَدَٰوَةٌ = ކަލޭއާއި، އެމީހަކާ ދެމެދު عداوة ވުރިކަމެއް ވާމީހާ ❁ كَأَنَّهُۥ = އޭނާ ގާތްތިމާ ހެއްޔެވެ؟❁ وَلِىٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾ = ވާރުތަވި އެކުވެރިއެއް ގަތަމެވެ.❁ وَمَا يُلَقَّىٰهَآ = އަދި އެކަން حاصل ނުވާނެއެވެ.❁ إِلَّا ٱلَّذِينَ صَبَرُوا۟ = ކެތްތެރިވީމީހުން ބަޔަކަށް މެނުވީ ❁ وَمَا يُلَقَّىٰهَآ = އަދި އެކަން ނުލިބޭނެއެވެ.❁ إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٣٥﴾ = ބޮޑު ވާސިލާ ނަސީބުގެ (ثواب ގެ) ވެރިޔަކަށް މެނުވީ ❁ وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ = އަދި ކަލެއަށް ހިތްވަސްވާސްކުރުވައި އަޅުވައްޖެއްޔާ/ ވަސްވާސްދިނުމަށް ދިޔުމެއްއައީ،❁ مِنَ ٱلشَّيْطَٰنِ = ޝައިޠާނާގެ ފަރާތުން ❁ نَزْغٌ = ވަސްވާހެއް ❁ فَٱسْتَعِذْ بِٱللَّهِ = ފަހެ اللّٰه ގެ حضرة ން ރައްކާތެރިކަމާއި، حماية އެދިގަންނާށެވެ.❁ إِنَّهُۥ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ❁ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٣٦﴾ = އައްސަވާ ވޮޑިގެންވާ، ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.❁ وَمِنْ ءَايَٰتِهِ = އަދި އެކަލާނގެ (قدرة ދައްކުވާ) ދަލީލުތަކުގެ ތެރޭގައި ވެއެވެ.❁ ٱلَّيْلُ وَٱلنَّهَارُ = ރޭގަނޑާއި، ދުވާލު ❁ وَٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ = އަދި އިރާއި، ހަނދާއި،❁ لَا تَسْجُدُوا۟ = ތިޔަބައިމީހުން سجدة ނުކުރާށެވެ. (އަޅުކަން ނުކުރާށެވެ.)❁ لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ = އިރަށް ވިއަސް އަދި ހަނދަށް ވިއަސް ❁ وَٱسْجُدُوا۟ لِلَّهِ = އަދި ތިޔަބައިމީހުން اللّٰه އަށް سجدة ކުރާށެވެ. (އަޅުކަން ކުރާށެވެ.)❁

ٱلَّذِى خَلَقَهُنَّ = އެކަލާނގެއީ އެތަކެތި ހެއްދެވި ކަލާނގެއަށެވެ.۞ إِن كُنتُمْ = ތިޔަބައި މީހުން ވަނީނަމަ۞ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾ = އެކަލާނގެއަށް އެކަނި އަޅުކަންކުރާ ކަމުގައި۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٣٣) މިވާ ހެޔޮ عمل ކޮށް (صالح عمل ކޮށް) އަދި މީސްތަކުންނަށް الله ގެ މަގަށް ގޮވައި، އަދި އަހުރެން މިވަނީ مسلم ންގެ ތެރެއިންނޭ ބުނެފައި މިފަދައިން ބަސްބުނުމުގެ ގޮތުން ހެޔޮވެގެންވާނީ ދެން ކާކު ހެއްޔެވެ؟ އެބަހީ އެއަށްވުރެ ހެޔޮ މީހަކު ނުވެއެވެ.

ފަހެ މިވާ مسلم އަކަށްވެ ހުރެ صالح عمل ކޮށް، ދީން الله ގެ މަގަށް އެހެން މީހުންނަށް ގޮވައިދޭ މީހަކު އެއީ އެންމެހައި ހެޔޮ ޖަމާކުރި މީހެކެވެ. އެއަށްވުރެ ހެޔޮ މީހަކު ނުހުންނާނެއެވެ.

(٣٤) އަދި ހެޔޮކަންތަކާއި، ނުބައި ކަންތައް ހަމަހަމަވެގެން ނުވެއެވެ. (އެ ދެކަންތަކުގެ بيان ވެ ފަހުމުވެވޭނެ ތަފާތު ވެއެވެ.) ހެޔޮ ކަންތަކުން ނުބައި ކަންތައް ދުރުކުރާށެވެ! (އެބަހީ ކަލޭއަށް ނުބައި ކަމެއް ކުރި މީހަކަށް ކަލޭ إحسان ތެރިވެ، ހެޔޮކަން ކޮށްދޭށެވެ!) އޭރުން ކަލޭއާއި، އެމީހަކާ ދެމެދު عداوة ތެރިކަމެއް ވާ މީހާ ކަލޭއަށް ބަލައި ގާތް رحمة ތެރި، ވަފާތެރި އެކުވެރިއަކަށް ވެދާނެއެވެ.

(٣٥) އަދި ކެތްތެރިވެއްޖެ ބައިމީހުން ފިޔަވާ އެފަދަ ކަންތައް حاصل ނުވާނެއެވެ. (އެބަހީ މީހަކު މިފަދައިން ނުބައިކަމެއް ކުރިމައި، އޭގެ ބަދަލުގައި އެމީހަކަށް إحسان ތެރިވެ، ހެޔޮކަން ހިތްޕުޅު ވަރަށް ބޮޑުމި ކެތްތެރި، މާތް މީހުންނަށެވެ.) ވަރަށް ބޮޑު ނަސީބުގެ ތެރެއިން ދެލަތު އެފަދަ ބޮޑު ثواب އާއި، މާތްކަން حاصل ނުކުރެވޭނެއެވެ.

(٣٦) އަދި شيطان އާގެ ފަރާތުން (އެފަދަ ކަންތައް - އެބަހީ ނުބައި ކަންތައް ކުރި މީހަކަށް إحسان ތެރިވުމަށް ހުރަސްއަޅާ ފަދަ) ވަސްވާސްތެރިކަމެއް އަރުވައިލައިފިނަމަ، އައްސަވާ ވޮޑިގެންވާ، އަދި ދަންނަވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ حضرة ށް ރައްކާތެރިކަމާއި، ސަލާމަތްކަން އެދޭށެވެ!

(٣٧) އަދި ރޭގަނޑާއި، ދުވާލާއި، އިރާއި، ހަނދަކީ الله ގެ ކުޅަދުންވަންތަކަމާއި، ހައިބަތު ބޮޑުކަމުގެ މައްޗަށް ދަލީލުކުރާ ދަލީލުތަކުގެ ތެރެއިން ވާ ދަލީލެވެ. (ފަހެ އެފަދަ ބޮޑެތި مخلوق ން އެދާ ފުރިހަމަކަމާ ހެއްދެވި ކަލާނގެ ކިހާ ބޮޑުވެގެން ކުޅަދުންވަންތަވާނީ ހެއްޔެވެ؟!) ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން އިރަށް ވިއްސާ، އަދި ހަނދަކަށް ވިއްސާ سجدة ނުކުރާށެވެ. އަދި އެތަކެތި ހެއްދެވި ކަލާނގެއަށް سجدة ކުރާށެވެ. (الله އަށް سجدة ކުރާށެވެ.) ތިޔަބައިމީހުން އެކަލާނގެއާ شريك ނުކޮށް އެކަލާނގެއަށް އެކަނި އަޅުކަންކުރާ ކަމުގައި ވަނީނަމަ الله އަށް އެކަނި سجدة ކުރާށެވެ. އަޅުކަން ކުރާށެވެ.

فَإِنِ ٱسْتَكْبَرُوا۟ فَٱلَّذِينَ عِندَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُۥ بِٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْـَٔمُونَ ۩ ﴿٣٨﴾ وَمِنْ ءَايَـٰتِهِۦٓ أَنَّكَ تَرَى ٱلْأَرْضَ خَـٰشِعَةً فَإِذَآ أَنزَلْنَا عَلَيْهَا ٱلْمَآءَ ٱهْتَزَّتْ وَرَبَتْ ۚ إِنَّ ٱلَّذِىٓ أَحْيَاهَا لَمُحْىِ ٱلْمَوْتَىٰٓ ۚ إِنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِىٓ ءَايَـٰتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَآ ۗ أَفَمَن يُلْقَىٰ فِى ٱلنَّارِ خَيْرٌ أَم مَّن يَأْتِىٓ ءَامِنًا يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ ۚ ٱعْمَلُوا۟ مَا شِئْتُمْ ۖ إِنَّهُۥ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِٱلذِّكْرِ لَمَّا جَآءَهُمْ ۖ وَإِنَّهُۥ لَكِتَـٰبٌ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾

މުފްރަދާތު

فَإِنِ ٱسْتَكْبَرُوا۟ = ފަހެ އެމީހުން ބޮޑާވެ، މަނާވެގަންފިއްޔާއި (އެބަހީ الله އަށް شريك ނުކޮށް އެކަލާނގެއަށް އެކަނި އަޅުކަންކުރުމާމެދު ބޮޑާވެގަންފިއްޔާއި) ފަހެ✻ فَٱلَّذِينَ عِندَ رَبِّكَ = ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ގައިވާ ބޭކަލުން (ملائكة ން)✻ يُسَبِّحُونَ لَهُۥ = އެކަލާނގެއަށް تسبيح ކިޔަމުންދެތެވެ.✻ بِٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ = ރޭގަނޑާއި، ދުވާލު✻ وَهُمْ لَا يَسْـَٔمُونَ ۩ ﴿٣٨﴾ = އަދި އެ ބޭކަލުން ފުރި ވަޅައި ނުގަންނަވަނެވެ.✻ وَمِنْ ءَايَـٰتِهِۦٓ = އަދި އެކަލާނގެ (قدرة ތެރިކަމުގެ) ދަލީލުތަކުގެ ތެރެއިން ވެއެވެ.✻ أَنَّكَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު✻ تَرَى ٱلْأَرْضَ خَـٰشِعَةً = (އެއްވެސް ގަހެއް ނެތި) ބިންގަނޑު މަރުވެފައި ވަނިކޮށް ދެކެވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.✻ فَإِذَآ أَنزَلْنَا عَلَيْهَا = ދެންފަހެ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އޭގެ މައްޗަށް ފެންވެރިކުރައްވައިފިއްޔާ✻ ٱلْمَآءَ = ފެން✻ ٱهْتَزَّتْ وَرَبَتْ = حركاة ތެރިވެ ބޮޑުވެ ފުފިއްޖެއެވެ. (ދެން ގަސްތަކު ފެޅެއެވެ.)✻ إِنَّ ٱلَّذِىٓ أَحْيَاهَا = ހަމަކަށަވަރުން އެ ބިންގަނޑު ދިރުއްވި ކަލާނގެ✻ لَمُحْىِ ٱلْمَوْتَىٰٓ = يقين ންވެސް މަރުވި ތަކެތި (ދެވަނަ ފަހަރަށް) ދިރުއްވާ ކަލާނގެއެވެ.✻ إِنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ = ހަމަކަށަވަރުން ކޮންމެ ކަމެއްގެ މައްޗަށްވެސް އެކަލާނގެ✻ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ = ކުޅަދުންވަންތަވެ ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. إِنَّ ٱلَّذِينَ يُلْحِدُونَ = ހަމަކަށަވަރުން ގޮތްދޫވާ މީހުން، ނުވަތަ حقّ މާނަ ކިޔަވައި ނުބައި މާނަ تأويل ކުރާ މީސްތަކުންނެވެ✻ فِىٓ ءَايَـٰتِنَا = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކާމެދު✻ لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَآ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެއަށް ވަންހަނާވެގެން ނުވެއެވެ.✻ أَفَمَن يُلْقَىٰ فِى ٱلنَّارِ = އެޅުވޭ ނަރަކައަށް އެއްލެވޭ މީހަކު ހެޔޮވީތޯ؟✻ خَيْرٌ = ހެޔޮވެގެން ވަނީ✻ أَمْ مَّن يَأْتِىٓ ءَامِنًا = ނުވަތަ އަމާންކަމާއެކު އަންނަ މީހާ ހެޔޮވީތޯ؟✻ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ = قيامة ދުވަހުން✻ ٱعْمَلُوا۟ مَا شِئْتُمْ = ތިޔަބައިމީހުން

އުޅޭ ގޮތަކަށް عمل ކުރާށެވެ.❁ إِنَّهُۥ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ❁ بِمَا تَعْمَلُونَ = ތިޔަބައިމީހުން ކުރާހައި ކަމެއް❁ بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾ = ބައްލަވާ ވޮޑިގެން ވެއެވެ.❁ إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = ހަމަކަށަވަރުން ކާފިރުވި މީސްތަކުން❁ بِٱلذِّكْرِ = ޛިކުރު قرءان އަށް❁ لَمَّا جَآءَهُمْ = އެމީހުން ގާތަށް އައި ހިނދުން❁ وَإِنَّهُۥ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެއީ (އެ ޛިކުރު)❁ لَكِتَٰبٌ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾ = ހަމަކަށަވަރުން عزّة ތެރި ވެގެންވާ ފޮތެކެވެ.❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٣٨) އޭ رسول الله އެވެ! ފަހެ އެބައިމީހުން شريك ނުކޮށް الله އަށް ބޮޑުކަންކުރުމަށް ބޮޑާވެގެންފިއްޔާ ދަންނައެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ގައިވާ ملائكة ބޭކަލުން ރޭގަނޑާއި، ދުވާލު އެކަލާނގެއަށް تسبيح ކިޔުއްވައެވެ. އެކަލާނގެ ހުސް طاهر ވަންތަކުރައްވައެވެ. އަދި އެބޭކަލުން ފޫހިވުމަކާއި ނުލައި ނިކަންނުވައެވެ.

(٣٩) (ވާރޭ ނުވެހި މިނިވަންވެފައިވާ ސަބަބުން) މަތިވެ ހަލާކުވެފައިވާ ބިންގަނޑު ކަލޭ ދެކެވޮޑިގެންނެވެ. ދެންފަހެ އެ ބިންގަނޑުގެ މައްޗަށް ވާރޭ ފޮނުއްވުމުން ބިންގަނޑު حركاة ލިބިފަ ބޮޑުވެ، ފުރިހަމައި ދެން ގެސްގަހާ ފެހިތަން ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ قدرة ލިބިވަޑައިގަތުމުގެ علامة ތަކުގެ ތެރެއިން ވާ ކަމެކެވެ. ފަހެ އެ ބިންގަނޑު ދިރުއްވި ކަލާނގެ އެކަލާނގެ އަޅުތަކުން محشر ކުރުއްވުމަށް ބަޔަކު މަރުވެފައިވާ މީސްތަކުން ދިރުއްވާ ހުއްޓެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކޮންމެ ކަމެއްގެ މައްޗަށް އެކަލާނގެ ކުޅަދުންވަންތަ ވޮޑިގެން ވެއެވެ.

(٤٠) ހަމަކަށަވަރުން މިވަން ރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކަށް ކަޅަތުކާ މީހުން ނުވަތަ އެ އާޔަތްތަކުގެ تأويل ކޮށް އެއިން އުޅުމާ ގާތަ ފިޔަވައި އެހެނިހެން ބަދަލުތަކަށް އަނބުރާލާމީހުން މީސްތަކުން މިވަން ރަސްކަލާނގެއަށް ވަންހަނާވެގެން ނުވެއެވެ. (އެމީހުންނަށް ނިކަމެތިކަމާއި އެ ކުރާ ނުބައިކަމުގެ ޖަޒާ ދެއްވާ ހުއްޓެވެ.)

އަލިފަހަ (قيامة ދުވަހުން) ހުރިހާ ހެވެއްހޯދާ ނަރަކައަށް އެއްލެވޭ މީހާ ހެޔޮވީ ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އަމާންކަމާއި ރައްކާތެރިކަމާއެކު ނޭވާލާ ކިޔަނަ ވީމީ ހެޔޮވީ ހެއްޔެވެ؟ ތިޔަބައިމީހުން އުޅޭ ގޮތަކަށް عمل ކުރާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުން ކުރާހައި ކަމެއް އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އެކަންކަމަށް ބައްލަވާ ވޮޑިގެން ވެއެވެ.

(٤١) ހަމަކަށަވަރުން އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް ذكر އައިހިނދު - އެބަހީ ޛިކުރު قرآن އައިހިނދު - އެއަށް ކާފިރުވި މީސްތަކުން ދަންނައެވެ. (އެކަލަން ފުރިހަމަ ޖަޒާ އެމީހުންނަށް ދެއްވާނެއެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން އެޛިކުރު އެއީ ދެވަނައެއް ނެތް عزّة ތެރި ފޮތެކެވެ. (حكم ތަކުން ގަދަވެގެންވާ ފޮތެކެވެ.)

لَّا يَأْتِيهِ ٱلْبَـٰطِلُ مِنۢ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِۦ ۖ تَنزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾ مَّا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِن قَبْلِكَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ جَعَلْنَـٰهُ قُرْءَانًا أَعْجَمِيًّا لَّقَالُوا۟ لَوْلَا فُصِّلَتْ ءَايَـٰتُهُۥٓ ۖ ءَا۬عْجَمِىٌّ وَعَرَبِىٌّ ۗ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ هُدًى وَشِفَآءٌ ۖ وَٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِىٓ ءَاذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ يُنَادَوْنَ مِن مَّكَانٍۭ بَعِيدٍ ﴿٤٤﴾

ލަފުޒުމާނަ

لَّا يَأْتِيهِ ٱلْبَـٰطِلُ = އެއަށް باطل ނައެއް ނުވާނެއެވެ. (އަދި ނުވެސް އަންނާނެއެވެ.)۞ مِنۢ بَيْنِ يَدَيْهِ އޭގެ ކުރިމަތިން۞ وَلَا مِنْ خَلْفِهِۦ = އަދި އޭގެ ފަހަތުން ވިޔަސް۞ تَنزِيلٌ = އެއީ ބާވައިލެއްވުނު ފޮތެކެވެ. (ނުވަތަ އެއީ ބާވައިލައްވާފައިވާ ފޮތެކެވެ.)۞ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾ = حكمة ވަންތަ، އަދި حمد ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ حضرة ން۞ مَّا يُقَالُ لَكَ = ކަލޭގެފާނަށް ނުކިޔޭނެއެވެ. (ކަލޭގެފާނަށް ކިޔާއެއް ނުކިޔެއެވެ.)۞ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ = ހަމަކަށަވަރުން ބުނެވުނު ތަކެތި ފިޔަވައި (ބުނެވުނު ބަހެއް ފިޔަވައި)۞ لِلرُّسُلِ = (އިސްވެދިޔަ رسول ބޭކަލުންނަށް ވެސް۞ مِن قَبْلِكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ކުރީގެ۞ إِنَّ رَبَّكَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އީ۞ لَذُو مَغْفِرَةٍ = ކަނޑައެޅިގެން ފާފަ ފުއްސަވާދެއްވާ ވެރި ކަލާނގެކަން ކަށަވަރެވެ.۞ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿٤٣﴾ = އަދި ވޭންދެނިވި عذاب ގެ ވެރި ކަލާނގެއެވެ.۞ وَلَوْ جَعَلْنَـٰهُ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެ ޤުރްއާން ލެއްވިނަމަ۞ قُرْءَانًا أَعْجَمِيًّا = عَجَمِي قرآن އެއް ކަމުގައި/ عرب ނޫން قرآن އެއް ކަމުގައި۞ لَّقَالُوا۟ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ބުނީހެވެ.۞ لَوْلَا فُصِّلَتْ = بيان ވެ تفصيل ވެގެންވާނެ ނަމަވީއެވެ. (عرب ބަހުން އެނގެނިވި ގޮތަށް ވާނެ ނަމަވީއެވެ.)۞ ءَايَـٰتُهُۥٓ = އޭގެ އާޔަތްތައް۞ ءَا۬عْجَمِىٌّ وَعَرَبِىٌّ = عرب ބަސް ނޫން ބަހަކާއި، عرب رسول އެއް ހުރީތޯ؟۞ قُلْ = (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!۞ هُوَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = އެއީ إيمان ވި މީސްމީހުންނަށް۞ هُدًى وَشِفَآءٌ = ތެދުމަގު ދައްކައި، އަދި (ބަލިތަކަށް ވާ) شفاء އެވެ.۞ وَٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ = އަދި إيمان ނުވާ މީސްމީހުން (ދަންނާށެވެ.)۞ فِىٓ ءَاذَانِهِمْ وَقْرٌ = އެމީހުންގެ ކަންފަތްތަކުގެ މަތީގައި ބަރުކަމެއް ވެއެވެ.۞ وَهُوَ = އަދި އޭތި/ އެ ޤުރްއާން۞ عَلَيْهِمْ عَمًى = އެމީހުންގެ މައްޗަށް އަނދިރިވެގެން ވެއެވެ.۞ أُو۟لَـٰٓئِكَ يُنَادَوْنَ = އެމީހުންނަށް ގޮވެވެނީއެވެ.۞ مِن مَّكَانٍۭ بَعِيدٍ ﴿٤٤﴾ = ދުރު ތަނަކުން۞

إجْمَالِي މާނަ

(٤٢) އެފޮތަށް އެފޮތުގެ ކުރިމަތިންވެސް އަދި އެފޮތުގެ ފަހަތުން ވިޔަސް އެފޮތަށް باطل ކަމެއް ނާންނާނޭ ފޮތެވެ. އެބަހީ އެ ފޮތުގެ ކުރީ ބާވައިލެއްވުނު ފޮތްތަކާ ދިމާލުވެސް އެ ފޮތް ދޮގުކުރާނޭ ތަކެއް ނެތެވެ. އަދި އެފޮތް باطل ކުރާނޭ ފޮތެއް ދުވަސް ނާންނާނެ ކުރިއެވެ. އެއީ حكمة ވަންތަ، އަދި އެކަލާނގެ އަންގަވަފައި ކަންކަމަށް حمد ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ حضرة ން ބާވައިލައްވާފައިވާ ބާވައިލެއްވުނު ފޮތެވެ.

(٤٣) އޭ رسول الله އެވެ.! އިސްވެދިޔަ أمّة ތަކުގައި އުޅުނު ކާފަރުންވެސް އެމީހުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުނު رسول ބޭކަލުންނާ ދިމާއަށްވެސް ބުނެވުނު ބުނުމެއް ނޫން ތަފާތު ބުނުމެއް، ކާފަރުންވެސް ކަލޭގެފާނަށް ބުނެއެވެ. (އެމީހުންވެސް އެމީހުންގެ رسول ބޭބޭކަލުންނަށް ދެއްކި އަދަބަށް ބުނެއެވެ. ދެކުނު ގޮތުގައި އެއްކަލަކު ޓަކައިކަށެވެ. ބޭނުން ކަމުގައި ކަލަކު ސިހުރުވެރިއެއްކަމަށެވެ. ދެކުނު ސިހުރުވެރިއެއް ނުވަތަ މަޖުނޫނެކެވެ. ދެކުނު އަނެއްކާވެސް އެބުނާބުނާގޮތަށް ހިތް ފުރުވަށެވެ. ކަލޭގެފާނަށް ދިނީ ސިހުރުވެރިއެކޭ، މަޖުނޫނެކޭ، ފަހެ ކަލޭގެފާނަށް ބުނަނީ ދޮގުވެރިއެކޭ ... ތަކުރާރުކުރީއެވެ. އިސްރާއީލުގެ قوم ގެ މީހުން ސިހުރުވެރިއެކޭ ބުނެއެވެ. ދުނިޔޭގެ ސިހުރުގެ ... ނެތެވެ. ވަރަށް ނުބައި لفظ ތަކެވެ.)

ހަމަކަށަވަރުން توبة ވެ، الله އަށް رجوع ވެއްޖެ މީހަކަށް އެކަލާނގެ ފާފަ ފުއްސަވައިދެއްވާ ވެރި ކަލާނގެއެވެ. އަދި ނުކިޔަމަންތެރިވެއްޖެ މީހަކަށް ވޭން ގަދަވެގެންވާ عذاب ދެއްވާ ވެރި ކަލާނގެއެވެ.

(٤٤) އަދި عرب ބަސް ނޫން އެހެން ބަހަކުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެ قرءان ބާވައިލެއްވިނަމަ ހަމަކަށަވަރުން އެ ކާފަރުން ބުނެއެވެ. މި ފޮތުގެ އާޔަތްތައް تفصيل ކޮށް އެނގޭނެގޮތަށް ނުވަނީ (عرب ބަހުން) ވާނީކީއްވެގެން ހެއްޔެވެ؟ މިއީ ނުވާނޭ ކަމެކެވެ. عجمي ބަހުން عرب ބަހުން ވާހަކަދައްކާ رسول ބޭކަލަކަށް، (عرب ބަސް ނޫން ބަހަކުން) ވާ ފޮތެކެވެ. (މިއީ ނުވާނޭ ކަމެކެވެ. ހަމަ އެފަދައިން މި ވާހަކަދައްކަނީ عرب ބަހުންނެވެ. މި ފޮތުގެ ބަސް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ބާވައިލެއްވީ ބަހުގެ ބަހުން ވާ ބަހުންނެވެ.) އޭ رسول الله އެވެ.! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އެއީ މުއުމިނުންނަށް މަގު ދައްކައިދޭ، އަދި ފަރުވާ ލިބިދޭ شفاء އެކެވެ. އަދި ޢީމާނުނުވާ މީހުންގެ ކަންފަތުގައި ބަރުކަމެއްވެއެވެ. އެމީހުންނަށް ހަގީގަތް ނުފެންނާނެއެވެ. (حقّ ބަސްތަކެއް ނުއަހާނެއެވެ. މެނުވީ ނުއަހާ ފަދައިން. އެމީހުން ބޮޑާވެ ދުރުވެގެންވާ (ހާލުގައި ކުރެވޭ) ދުރަށް ނިކުމެގެންވާ ކަމެއް ނިކަމެތިކަމެކެވެ.) އެ قرءان ގެ حقّ ވާހިސާބު ދުރަށް އެމީހުން ނުދެކެއެވެ. ބަލާކަން ދުރުން ގޮވާ މީހަކު ދުރުން އަޑު އިވިދާނެ ގޮތަށް ބަލައިފިނަމަ. އެމީހުން ދުރުން ގޮވާ އަޑެއް އިވޭނީއެވެ. ގޮވާ އަޑެއް ނުއިވޭއެވެ.

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى ٱلْكِتَـٰبَ فَٱخْتُلِفَ فِيهِ ۗ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَقُضِىَ بَيْنَهُمْ ۚ وَإِنَّهُمْ لَفِى شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ ﴿٤٥﴾ مَّنْ عَمِلَ صَـٰلِحًا فَلِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَنْ أَسَآءَ فَعَلَيْهَا ۗ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّـٰمٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٤٦﴾

މުފްރަދާތު

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ موسى عَلَيْه السلاَم އަށް ދެއްވީމެވެ.۞ ٱلْكِتَـٰبَ = ތައުރާތު (توراة)۞ فَٱخْتُلِفَ فِيهِ = ފަހެ އެ ތައުރާތުގައި إختلاف ވެއްޖެއެވެ.۞ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ = އަދި އިސްވެ ދަންނަވައިފާ ކަލިމަތެއް (ބަސްފުޅެއް) ނުވާނަމަ۞ مِن رَّبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ން۞ لَقُضِىَ بَيْنَهُمْ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި ނިޔާކުރެވި ނިމިއްޖައީހެވެ.۞ وَإِنَّهُمْ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން އެ ވަނީ۞ لَفِى شَكٍّ = ޝައްކެއްގައެވެ.۞ مِّنْهُ مُرِيبٍ ﴿٤٥﴾ قرآن އާމެދު ޝައްކު ކުރާ حال ގައެވެ.۞ مَّنْ عَمِلَ صَـٰلِحًا = އަދި صالح عمل ކޮށްފި މީހާ ދަރުމަޔާނެވެ.۞ فَلِنَفْسِهِۦ = ފަހެ އޭނާގެ އަމިއްލަ نفس އަށެވެ.۞ وَمَنْ أَسَآءَ = އަދި ނުބައިކޮށް عمل ކޮށްފި މީހާ۞ فَعَلَيْهَا = ފަހެ އެއީ އޭނާގެ މައްޗަށެވެ. (އެބައި އާ ގެ ނުބައި ބާރު އޭނާގެ މައްޗަށެވެ.)۞ وَمَا رَبُّكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ނުވެއެވެ.۞ بِظَلَّـٰمٍ = އަނިޔާ ކުރައްވާ ކަލަކު ކަމުގައި۞ لِّلْعَبِيدِ ﴿٤٦﴾ = އަޅުތަކުންނަށް۞

إجْمَالِي މާނަ

(٤٥) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ موسى ގެފާނަށް ފޮތް ދެއްވީމެވެ. توراة ދެއްވީމެވެ. ފަހެ އެ ފޮތާމެދުވެސް إختلاف ވެވުނެވެ. (އެމީހުންގެ ތެރޭގައިވެސް ބިޔޭ އެ ފޮތް ޤަބޫލުކުރި މީހުންނާއި، އެ ފޮތް ދޫކޮށްލި މީހުންނެވެ. އެ ފޮތަށް عمل ކުރި މީހުންނާއި، ނުކުރާ މީހުންނެވެ.) ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ން ބަސްފުޅެއް އިސްވެ ގޮސްފައި ނުވާނަމަ އެބައިމީހުންނަށް ނިޔާކަށް جزاء ދެއްވުން ފަސްކުރެއްވުމަށް ބަސްފުޅު ނުވާނަމަ) މި ދުނިޔޭގައި އެމީހުންގެ މެދުގައި ނިޔާކުރުމި فيصلة ކުރުވި ނިމިއްޖެއީހެވެ. އަދި އެމީހުން އެ ވަނީ މި قرءان އާމެދު شكّ އެއްގައެވެ.

(٤٦) އަދި إيمان ވެ صَالِحُ عَمَلُ ކޮށްފި މީހާ ނަފްސަށެވެ. އެމީހާ އެ ކުރި ހެޔޮކަމެއްގެ ދަރުމަ އޮންނާނީ ހަމަ އެމީހަކަށެވެ. އޭގެ ފައިދާ އޮންނާނީ ކުރާށެވެ. އަދި ނަފުސަކަށް ނުބައިކަން މީހާގެ ހުންނާނީވެސް ހަމަ އެމީހަކަށެވެ. އޭގެ ބުރަ އޮތީ އުފުލާނެއެވެ. އަދި އަޅުތަކުންނަށް އަނިޔާވެރިވާ ފަދަ ގޮތަކަށް (އަނިޔާ ކުރައްވާ) ކަލަކު ކަލުގައި ކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ ނުވެއެވެ.

۞ إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ ٱلسَّاعَةِ ۚ وَمَا تَخْرُجُ مِن ثَمَرَٰتٍ مِّنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِۦ ۚ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَآءِى قَالُوٓا۟ ءَاذَنَّـٰكَ مَا مِنَّا مِن شَهِيدٍ ﴿٤٧﴾ وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَدْعُونَ مِن قَبْلُ ۖ وَظَنُّوا۟ مَا لَهُم مِّن مَّحِيصٍ ﴿٤٨﴾ لَّا يَسْـَٔمُ ٱلْإِنسَـٰنُ مِن دُعَآءِ ٱلْخَيْرِ وَإِن مَّسَّهُ ٱلشَّرُّ فَيَـُٔوسٌ قَنُوطٌ ﴿٤٩﴾

ތަރުޖަމާ

إِلَيْهِ يُرَدُّ = ހަމައެކަނި އެކަލާނގެ حضرة އަށް އެކަށެޅޭވެ.۞ عِلْمُ ٱلسَّاعَةِ = قيامة ދުވަހުގެ އެންގެވުމާއި

علم އެއް/ އެންގެވުމެ އެނގުމެވެ.۞ وَمَا تَخْرُجُ = އަދި ނުކުންނަނީއި ތަކެއްޗާއި،۞ مِنْ ثَمَرَاتٍ = މޭވާގެ

ތެރެއިން (ގަސްގަހުގެ މަލުވަރުގެ ތެރެއިން)۞ مِنْ أَكْمَامِهَا = އޭގެ ފުރަގަނޑުތަކުން/ އޭގެ ދިރުމަތަކުން۞ وَمَا

تَحْمِلُ = އަދި ބަލިވެހެއް ތަކެއްޗާއި،۞ مِنْ أُنثَىٰ = ކޮންމެ އަންހެން އެއްޗެއް۞ وَلَا تَضَعُ =

އަދި ދަރި ނުވިހައެވެ.۞ إِلَّا بِعِلْمِهِ = އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވާގޮތަކަށް މެނުވީ۞ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ =

އަދި އެބަޔަކަށް (އެބަޔަ مشرك ންނަށް) ގޮވާ ދުވަހުން۞ أَيْنَ شُرَكَائِي = ކޮބައި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ شريك

ނުވަތަ ކޮބައި ހުރިހެނީ؟۞ قَالُوا = އެބަޔަކު ދަންނަވާނެއެވެ.۞ آذَنَّاكَ = އަޅުގަނޑުމެން ތިބާރަސްކަލާނގެއަށް

إعلان ކުރީމު ދަންނަވަމުއެވެ.۞ مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ ﴿٤٧﴾ = (ތިބާރަސްކަލާނގެއަށް شريك ހުރި ކަމަށް) ހެކިވާނޭ

އަޅުގަނޑުމެން ތެރޭގައި ނުވެއެވެ.۞ وَضَلَّ عَنْهُمْ = އަދި އެބަޔަކާ ގެއްލިގެން

ހިނގައްޖެއެވެ.۞ مَا كَانُوا يَدْعُونَ = އެބަޔަކު ގޮވާ دعاء ކުރި ތަކެތި (އެންމެ ބޮޑު ...)۞ مِنْ قَبْلُ

= ކުރީ ދުވަހު (ދުނިޔޭގައި)۞ وَظَنُّوا = އަދި އެބަޔަކު يقين ކުރާނެއެވެ.۞ مَا لَهُمْ = އެބަޔަކަށް

ނުވާކަން۞ مِنْ مَحِيصٍ ﴿٤٨﴾ = ސަލާމަތްވާނެ ހިނގައިގަން ތަން އެއްވެސް ...۞ لَا يَسْأَمُ الْإِنْسَانُ

= އިންސާނާ ފުރި ނުވެއެވެ. ފުރި ނުވާނެއެވެ.۞ مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ = ހެޔޮ ކަންތަކަށް އެދި دعاء ކުރުމުން.

(ފައިސާއި، صحّة އާއި، ވެރިކަމާއި، މުއްސަނދިކަން ފަދަ ...) ... ނުވާނެއެވެ.)۞ وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ

= އަދި އޭނާއަށް ނުބައެއް/ ... فقير ކަމެއް/ ... / ... (...)۞

فَيَئُوسٌ قَنُوطٌ ﴿٤٩﴾ = ފަހެ އޭނާ ނާއުއްމީދުވެ، الله ގެ رَحْمَة ން މާޔޫސްވެ ބިރުވެއެވެ.۞

إجْمَالِي މާނަ

(٤٧) قيامة ދުވަހާ ބެހޭ އިލްމުގައި ހަމައެކަނި ވަނީ ރައްދުވެގެން އެކަލާނގެ حضرة އަށެވެ. އެކަމާ ބެހޭ އެއްވެސް އިލްމެއް އެހެން އެއްވެސް މީހަކަށް ނޯންނާނެއެވެ. އަދި علم الغيب ގެ ތެރެއިން ކަންކަމުގެ ތެރެއިން އެއް ކަމެވެ. އަދި ގަސްގަހުގެ މާމަ ގޮވިގަނޑުގެ ތެރެއިން / ފުރަޅުގެ ނުވަތަ އަނގެ ތެރެއިން މާމަ އައު ވިހާނެ އަދި މާބަނޑު ތަކެތީގެ ބަނޑުގައިވާ ދަރިއެއް ވިހާނެ އަދި ދަރިއަކު ވިހެއްޔާ ވިހާއިރު ދާއިން އެއްވެސް ކަމެއް الله ގެ ދެނެވޮޑިގެންވުމާއި ނުލައި ނުހިނގައެވެ.

ދެން މި ދުވަހާ ކަމެއް ދެނެވޮޑިގެންވާ މަތިވެރި ކަލާނގެއެވެ، އެހެން ތަކެއްޗާ ޝަރީކު ކުރާ މުޝްރިކުން ގޮވާލައްވާ ދުވަހު ހަނދާންކުރާށެވެ. އެމީހުންނާ مخاطب ކުރައްވައި الله އަންގަވާނެއެވެ. ދުނިޔޭގައި ތިޔަބައިމީހުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެއާ شريك ކުރި އެތަން شريك ންތަކީ ދެން ކޮބައިހެއްތޯ؟ އޭގެ جواب ގައި އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެއަށް شريك އަކު ވާކަމުގައި ހެކިދޭން އަހަރެމެންގެ ތެރެއިން ނުވާ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން އިބަރަސްކަލާނގެއަށް إعلان ކޮށް ދަންނަވަމެވެ.

(٤٨) އަދި މީގެ ކުރީ، އެބައިމީހުން ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު (الله ފިޔަވައި) ގޮވައި، دعاء ކޮށް އުޅުނު އެންމެހައި ތަކެތި އެމީހުންގެ ކިބައިން ގެއްލިގެން ދިޔައީއެވެ. (އެތަކެއްޗެއް އެތަކެތި ނުފެނިގެންދިއައެވެ.) އަދި އެހިސާބުން الله ގެ عذاب އާއި، ސަލާމަތްވުމަށް ފިލައިގެން ސަލާމަތްވުމަށް މަގެއް އެއްވެސް ތަނެއް ނެތްކަން އެމީހުން ރަނގަޅަށް يقين ވެއްޖެއެވެ.

(٤٩) އިންސާނާ ހެޔޮކަމަށް އެދި دعاء ކުރުމުގައި ފަސްޖެހިލާ ނުލައެވެ. (އެބަހީ ދުޢާގައި، صحّة އާއި، ފައިސާއާއި، އަދި މީގެ ފަދަ ބައިވަރު ކަންތައްތަކަށް އެދި دعاء ކުރުމުގައި ވާވީ ނުޖެހޭނެކަމަށެވެ.) އަދި އޭނާއަށް ނުބައިކަމެއް/ ނުވަތަ ނުބައިކަމެއް ދިމާވެއްޖެއްޔާ، އޭނާ ހާސްވެދާނެ الله ގެ رحمة ން ހުރިހާ ބަލާވަރުވެއެވެ. (އެބަހީ އޭނާއަށް فقير ކަމެއް/ ބަލިމަޑުކަމެއް/ އަދި ދަތިކަމެއް ދިމާވެއްޖެއްޔާ، އޭނާ ހުރިހާ ބަލާވަރުވެއެވެ.) މިއީ عامّ ކޮށް އިންސާނުންގެ حال ހުންނަ ގޮތެވެ.

وَلَئِنْ أَذَقْنَٰهُ رَحْمَةً مِّنَّا بَعْدِ مِن ضَرَّآءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَٰذَا لِى وَمَآ أَظُنُّ ٱلسَّاعَةَ قَآئِمَةً وَلَئِن رُّجِعْتُ إِلَىٰ رَبِّىٓ إِنَّ لِى عِندَهُۥ لَلْحُسْنَىٰ ۚ فَلَنُنَبِّئَنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِمَا عَمِلُوا۟ وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٠﴾ وَإِذَآ أَنْعَمْنَا عَلَى ٱلْإِنسَٰنِ أَعْرَضَ وَنَـَٔا بِجَانِبِهِۦ وَإِذَا مَسَّهُ ٱلشَّرُّ فَذُو دُعَآءٍ عَرِيضٍ ﴿٥١﴾

ތަރުޖަމާ

وَلَئِنْ أَذَقْنَٰهُ = އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އޭނާއަށް ރަހަ ދައްކަވައިފިއްޔާ (ދެއްވައިފިއްޔާ)۞ رَحْمَةً مِّنَّا = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ حضرة ން رحمة އެއް۞ مِنۢ بَعْدِ ضَرَّآءَ مَسَّتْهُ = އޭނާއަށް ޖެހުނު ދަތިކަމާއި، ހިތިކަމުގެ ފަހުން۞ لَيَقُولَنَّ = ހަމަކަށަވަރުން އޭނާ ބުނާނެއެވެ.۞ هَٰذَا لِى = މިއީ އަޅުގަނޑުގެ عمل ން އަޅުގަނޑަށް حقّ ވީ އެއްޗެކެވެ.۞ وَمَآ أَظُنُّ = އަދި އަޅުގަނޑު ހީ ނުކުރަމެވެ. (يقين ނުކުރަމެވެ.)۞ ٱلسَّاعَةَ قَآئِمَةً = قيامة ގާއިމުވާނެ ކަމަށް۞ وَلَئِن رُّجِعْتُ = އަދި އަޅުގަނޑު އެނބުރި ހިނގައްޖެއްޔާވެސް۞ إِلَىٰ رَبِّىٓ = އަޅުގަނޑުގެ ربّ ގެ حضرة އަށް۞ إِنَّ لِى عِندَهُۥ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ حضرة ގައި އަޅުގަނޑަށް ވެއެވެ. ހުންނާނެއެވެ.۞ لَلْحُسْنَىٰ ۚ = ހެޔޮކަމާއި، كرامة އަދި ސުވަރުގެ۞ فَلَنُنَبِّئَنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ކާފިރުވި މީސްތަކުންނަށް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ خبر ދެއްވާ ހުށީމެވެ.۞ بِمَا عَمِلُوا۟ = އެމީހުން ކުރި عمل ގެ۞ وَلَنُذِيقَنَّهُم = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނަށް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ރަހަދައްކާ ހުށީމެވެ.۞ مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٠﴾ = ވަރުގަދަ ގަދަފަދަ عذاب އެއްގެ۞ وَإِذَآ أَنْعَمْنَا = އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ نعمة ދެއްވައިފިއްޔާ عَلَى ٱلْإِنسَٰنِ = އިންސާނާއަށް (މިއީ އިންސާނުންގެ عامّ قواعد އެވެ.) أَعْرَضَ = ފަހެ އޭނާ އެނބުރި ފުރަގަސްދެއެވެ.۞ وَنَـَٔا بِجَانِبِهِۦ = އަދި އޭނާ އޭނާގެ ފަރާތަށް ދުރުވެގެން ބޮޑާވެގަންނައެވެ.۞ وَإِذَا مَسَّهُ ٱلشَّرُّ = އަދި އޭނާއަށް ނުބައެއް ޖެހިއްޖެއްޔާ۞ فَذُو دُعَآءٍ عَرِيضٍ ﴿٥١﴾ = ފަހެ އޭނާ ވަރަށް ދިގު دعاء ގެ ވެރިއަކަށް ވެއްޖެއެވެ.۞

إجْمَالِي މާނަ

(٥٠) އަދި އެ އިންސާނާއަށް ޖެހުނު ކަށްޓުވެސް مصيبة އަކާއި، ދެރައަކަށްފަހު ތިމަން ރަސްކަލާނގެ حضرة ން رحمة އެއްގެ ރަހަ އޭނާއަށް ދައްކަވައިފިއްޔާ އޭނާ ބުނާނެއެވެ. މިއީ އަހުރެން ކުރި عمل ގެ ސަބަބުން އަހުރެންނަށް ލިބުން حقّ ކަމުގައި ވާނީ އަހުރެންނަށް ލިބުނު އެއްޗެކެވެ. އަހުރެން ހިތާ ގޮތުގައި/ يقين ކުރާ ގޮތުގައި ތިޔަބުނާ قيامة އެއް ނާންނާނެއެވެ. އަދި ތިޔަ ބުނާގޮތަށް ދެން قيامة ދުވަސް އައިސް، އެނބުރިގެންވެސް އަހުރެންގެ ربّ ގެ حضرة ން އަހުރެންނަށް މަތިކަމާއި، كرامة އާއި، އަދި ސުވަރުގެ ހުންނާނެއެވެ.

ފަހެ ކާފިރުވީ މީސްތަކުންނަށް އެބައިމީހުން ކުރި ކަންތައްތަކުގެ خبر އެމީހުންނަށް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އަންގަވާ ހުށީމެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ވަރަށް ގަދަފަދަ عذاب ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ދެއްވާ ހުށީމެވެ.

(٥١) އަދި عامّ ކޮށް އިންސާނާގެ قواعد އަކީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އޭނާއަށް نعمة އެއް ދެއްވައި، ތަނަވަސްކަމެއް ދެއްވައިފިއްޔާ އެނބުރި ފުރަގަސް ދީފައެވެ. އެބަހީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެއަށް شكر ކުރުން ދުރަވައި އެނބުރި ނުކިޔަމަންތެރިވެގަންނައެވެ. އަދި ނުބާ އަމިއްލައަށް ބޮޑާވެ كبر ވެރިވެ ގަތިހަރުވަގަނެއެވެ. އެހެން އުނދަގޫތަކެއްވެސް އޭނާއަށް ނުބައެއް އަދި ދުރުކުރައްވާ ދިމާވެއްޖެއްޔާ ދެން އޭނާ ވަރަށް ދިގު ދުޢާކުރު، ދިގުކޮށް، ތަނަވަސްކޮށް دعاء ކޮށް ހަދައެވެ.

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِن كَانَ مِنْ عِندِ ٱللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُم بِهِۦ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِى شِقَاقٍۭ بَعِيدٍ (٥٢) سَنُرِيهِمْ ءَايَٰتِنَا فِى ٱلْءَافَاقِ وَفِىٓ أَنفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ ٱلْحَقُّ ۗ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ (٥٣) أَلَآ إِنَّهُمْ فِى مِرْيَةٍ مِّن لِّقَآءِ رَبِّهِمْ ۗ أَلَآ إِنَّهُۥ بِكُلِّ شَىْءٍ مُّحِيطٌۢ (٥٤)

ލަފުޒުމާނަ

قُلْ = (އޭ رسول الله އެވެ!.) ކަލޭގޮތް ވިދާޅުވާށެވެ!.۞ أَرَءَيْتُمْ = ތިޔަބައިމީހުން ދެކިން ކަލޭގޮތަށް ނިކަން خبر ދީބަލާށެވެ.۞ إِنْ كَانَ = އެ قرآن ވަނީނަމަ۞ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ = الله ގެ حضرة ން ވާ ގޮތުން ކަމުގައި۞ ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِهِ = ދެން އެ ގޮތަށް ތިޔަބައިމީހުން ކާފަރުވީ۞ مَنْ أَضَلُّ = މަގުފުރެދުން ބޮޑީ ވީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟۞ مِمَّنْ هُوَ = އެ މީހަކަށް ވުރެ۞ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ (٥٢) = ދުރުވެގެންވާ ޚިލާފުވުމަކާއި، عداوة ތެރި ކަމުގައި۞ سَنُرِيهِمْ ءَايَاتِنَا = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ނިޝާނުތައް އެމީހުންނަށް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ (قدرة ތެރިކަމުގެ) ދަލީލުތަކާއި، ހެކިތައް ދައްކަވާ ހުށީމުއެވެ.۞ فِي الْآفَاقِ = ބިމާއި، އުޑުގެ އެތެރެއި ކަނޑުތަކުގެތެރޭގައި އަދި ގޮތްގޮތުން۞ وَفِي أَنْفُسِهِمْ = އަދި އެމީހުންގެ نفس ތަކުގައިވެސް۞ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ = އެމީހުންނަށް ބަޔާންވެގެން އެނގި بيان ވެ، ކަށަވަރުވެއްޖައުމަށް ދާންދެން۞ أَنَّهُ الْحَقُّ = ހަމަކަށަވަރުން އެއީ حقّ ކަން (އެބަހީ قرآن އާއި، قرآن ބާވައިލެއްވި الله އާއި، އަދި ބާވައިލެއްވީ ގޮތުމް، محمّد ﷺ އާއި حقّ ކަން)۞ أَوَلَمْ يَكْفِ = އަދިވެސް ނުފުދޭތޯ ހެއްޔެވެ؟ (ހެކިވެރިޔަކު ކަމުގައި)۞ بِرَبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ۞ أَنَّهُ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ۞ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ = ކޮންމެ ކަމެއްގެ މައްޗަށް۞ شَهِيدٌ (٥٣) = ހެކިވެ ޙާޟިރުން ވެއެވެ.۞ أَلَا = ދަންނާށެވެ.۞ إِنَّهُمْ فِي مِرْيَةٍ = އެމީހުން ހަމަކަށަވަރުން އޮތީ ޝައްކުކުރުމުގައެވެ.۞ مِنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ = އެމީހުންގެ ربّ އާ ބައްދަލުވުން ކަމުގެ۞ أَلَا = ދަންނާށެވެ.۞ إِنَّهُ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ۞ بِكُلِّ شَيْءٍ = ހުރިހާ އެއްޗެއް۞ مُحِيطٌ (٥٤) (ދަންނަވާތީގެ ގޮތުން، ކުޅަދާނަވުމަކަށް ބާރުން) ވަށައިގަނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٥٢) އޭ رسول الله އެވެ! ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުން ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ. ތިމަން ކަލޭގެފާނަށް خبر ދީބަޔާންވެ! އެ قرآن ބާވައިލެއްވެވީ ވަނީ الله ގެ حضرة ން ކަމުގައި ވެފައި ދެން ތިޔަބައިމީހުން އެ ޤުރުއާނަށް ކާފަރުވެއްޖެއްޔާއި، ދެން ވާނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟ (އެފަދަމީހާ ވާނީ އެންމެ ބޮޑަށް މަގުފުރެދިގެންވާ މީހަކު ކަމުގައެވެ.) ނުހަނު ބޮޑަށް ދުރުގެދިޔަ ޚިލާފުވެރިވެ عداوة ތެރި ވެގެންވާ މީހަކަށްވުރެ ބޮޑަށް މަގުފުރެދިގެން ވަނީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟ އެބަހީ ޢާލަމައި އެވަރަށް މަގުފުރެދިގެންވާ މީހެކެވެ.

(٥٣) قرآن ހަމަ حقّ ތެދު ކަމެއް، އެއީ ބާވައިލެއްވުނު الله ކަމެއް، އަދި އެ ޚަބަރުގެން ވަޅުއަހަގެންނެވި محمّد ﷺ ކަން ރަސޫލެއްކަން އެނގި، ބެހެން ފާހަގަން މުޅި أفق ތަކުގައި، އެބަހީ ދުނިޔެ، ބިމުގެ ކަންކޮޅުތަކުގައި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް ދައްކަވާ ހުށީމެވެ. ދުނިޔޭގެ އެކި ދަތުރު، ވިސްނުންތަކުން ނަފްސުތަކުގައިވެސް. އަދި ކަލޭގެފާނު ހައްދަވައި ބޮޑުކުރައްވާ رب އެއީ ހުރި ހުރިހާ ކަމަކަށް ހެކިވެވޮޑިގެންވާ ކަމުގައި ވާކަން ނުފުދޭ ހެއްޔެވެ؟ (އެބަހީ ކާފަރުން ކުރަމުން ގެންދާ ނުބައި عمل ތަކަށް، އަދި قرآن ބާވައިލެއްވުނީ ވަނީ الله ގެ حضرة ން ކަމުގައި މީސްތަކުން ހުރި ދެއްވާ ހެކިވެވޮޑިގެން ކަމުގައި الله ނުފުދޭ ހެއްޔެވެ؟

(٥٤) ދަންނާށެވެ. އެމީހުން އެވަނީ ހަމަކަށަވަރުން ޝައްކުގައި އެމީހުންގެ رب އާ ބައްދަލުވުމާމެދު ޝައްކެއްގައެވެ. (محشر ދުވަހު ޤިޔާމަތުގައި، حساب ބެއްލެވުމާއި، ثواب އާއި، عذاب ދެއްވުމާމެދު ޝައްކެއްގައެވެ.) ދަންނާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ދަންނަވާ ގޮތުގައި، ކޮންމެ ކަމަކާ އެންމެ ފުރިހަމައަށް ބޭނުންވާ ވަށައިގެން ވެއެވެ.